Årbog 2002 - 03

27. årgang

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Omslagsbillede:

Det er småt med spor fra Oldtiden i Gladsaxe Kommune, men lidt har vi da. Da Slangerupbanen blev anlagt, fandt man i 1905 (mellem nuværende Helmsvej og Højgårdsvænge) en grav fra Jernalderen, der indeholdt skeletdele og en hagekorsformet smykkenål af bronze, belagt med forgyldt sølv (fra Yngre Romersk Jernalder, der også kaldes Folkevandringstiden) 200 - 400 e. Kr. Smykkenålen benyttes som bomærke af Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune . Desuden fandt man lerkar som dette - formodentlig til rejseproviant på vejen til det hinsidige.

Bomærke: Jordfund fra Højgården 1905

Redaktion: Vibeke Filipsen
Ebbe Fels
Arne J. Hermann
Erik Starup

Grafisk tilrettelæggelse: Erik Starup

Fotos og illustrationer: Gladsaxe Byarkiv, Lokalhistorisk Afdeling m.fl.

Grafisk Produktion: Grafia Tryk ApS

ISSN 0440-9809

Indhold

Forord 5

To borgmestre 7
Af *Arne J. Hermann*

Valdemar Henriksen A/S
og industrikvartererne i Gladsaxe og Mørkhøj 11
Af: *John Ejsing, red. Eva Molin*

„Lykkehjulet 2." 41
Af: *Kirsten Græse Olsen*

Personalia 59

Selskabets publikationer

Gladsaxebogen 1. Af C.L.B. Cramer. 2. oplag 1979. (for medlemmer kr. 60,00)
Gladsaxebogen 2. Af Mogens Lebech. 1. oplag 1971. (for medlemmer kr. 60,00)
Gladsaxebogen 3. Red. af Ebbe Fels m.fl. 1. oplag 1991. (for medlemmer kr. 150,00)

Årsskrift	1968:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1969:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1970:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1971:	kr. 15,00	(for medlemmer kr. 11,50)
	1972:	kr. 18,00	(for medlemmer kr. 14,00)
	1973:	kr. 23,50	(for medlemmer kr. 18,00)
	1974:	kr. 23,50	(for medlemmer kr. 18,00)
	1975:	kr. 22,50	(for medlemmer kr. 21,00)
	1976:	kr. 29,00	(for medlemmer kr. 22,00)
	1977:	kr. 32,00	(for medlemmer kr. 24,00)
	1978:	kr. 36,00	(for medlemmer kr. 27,00)
	1979:	kr. 48,00	(for medlemmer kr. 36,00)
	1980:	kr. 48,00	(for medlemmer kr. 36,00)
	1981:	kr. 56,00	(for medlemmer kr. 42,00)
	1982:	kr. 56,00	(for medlemmer kr. 42,00)
	1983:	kr. 56,00	(for medlemmer kr. 42,00)
	1984:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1985-86:	kr. 80.00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1987-88:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1989-91:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1992-93:	kr. 80,00	(for medlemmer kr. 60,00)
	1995:	kr. 95,00	(for medlemmer kr. 70,00)
	1996-97:	kr. 66,00	(for medlemmer kr. 50,00)
	1998:	kr. 66,00	(for medlemmer kr. 50,00)
	2000-01	kr. 73,00	(for medlemmer kr. 55,00)

Register til Årsskrifter/Årbøger 1968-1995: kr. 66,00 (for medlemmer kr. 50,00)
Folketællingen 1787: kr. 60,00 (for medlemmer kr. 45,00)
Da vi var bønder - Gladsaxe gårdenes historie: kr. 220,00 (for medlemmer kr. 165,00)
Jubilæumsskrift 1941-2001: kr. 55,00 (for medlemmer kr. 42,00)

Postkort:	1 sæt enkelte kr. 18,00 (for medl. kr. 11,00)
	1 sæt dobbelte kr. 32,00 (for medl. kr. 18,00)

Kontingent og betaling for publikationer sendes til:
Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune, girokonto 6 48 34 37,
kasserer Ib Lund, Åsevej 27, 3500 Værløse

Selskabet er medlem af Dansk Lokalhistorisk Forening.

Forord

Hermed foreligger Årbogen 2002 - 03 – den 27. i rækken.

I 2002 døde borgmester Ole Andersen ganske pludseligt i en alder af 65 år. I en alder af 85 døde Erhard Jacobsen. Arne J. Hermann har derfor skrevet en nekrolog både om Ole Andersen og Erhard Jacobsen.

I denne årbog fortælles, hvordan sognerådet i Gladsaxe allerede tidligt i det 20. århundrede var foregangskommune. Her tænkes på, hvordan sognerådet var forudseende ved at adskille industri og beboelse specielt i Søborg Villaby, hvilket lagde grundstenen til Gladsaxe industrikvarter. I John Ejsings artikel om Valdemar Henriksen A/S skildres væksten af en virksomhed, der betød meget for mange ansatte i kommunen, og som var med til at sætte sit præg på Gladsaxes nyoprettede industrikvarter. Mange episoder i artiklen viser dog, at virksomheden voksede i en periode, hvor der ikke var noget, der hed arbejdstilsyn, miljømyndigheder o.l.

I perioden 1930-70 eksploderede antallet af indbyggere i kommunen, hvilket Kirsten Græse Olsen i artiklen „Lykkehjulet 2" både i ord og billeder giver et glimrende indtryk af. Hun fortæller, hvordan hun som tilflytter fulgte opførelsen af det hus, hun og hendes mand selv byggede og giver et glimrende indtryk af, hvordan man som ny borger i kommunen skulle tilpasse sig andre vaner end dem, hun var vant til derfra, hvor hun kom, nemlig Amager.

En stor tak til bidragyderne samt til Gladsaxe Byråd for vanlig imødekommenhed og økonomisk støtte.

September 2002

Vibeke Filipsen
Formand

To borgmestre

Af Arne J. Hermann

Erh. Jacobsen (25.2.1917 - 11.3.2002)

Da Erhard Jacobsen i 1957 blev kontaktet af de socialdemokratiske vælgerforeninger i Gladsaxe Kommune med henblik på at blive borgmesterkandidat, sagde han straks: Nej! Hans interesse lå på det landspolitiske felt, og han havde altid satset på en folketingskarriere.

Af stærke kræfter i partiet blev han imidlertid overtalt og fik på et hængende hår i 1958 stolen, hvor han sad i 16 år, de sidste måneder dog som Centrum Demokrat.

Fra første færd fik Erhard Jacobsen sat Gladsaxe Kommune på det politiske landkort, - ja, han var vel landets kendeste borgmester, som ustandseligt var i medierne. Nogle syntes nok, han var lidt for poppet, og at han rodede sig ind i for mange „sager", men han var ligefrem og utilsløret i sin noget utraditionelle facon at gribe tingene an på.

Udadtil var han altid på farten. Dels i forbindelse med sine kommunalpolitiske gøremål, dels som folketingspolitiker og dels som Europaparlamentariker - først i Europarådet og siden Europaparlamentet.

Og så drog han rundt i fædrelandet, når nogen kaldte. Der er næppe nogen politiker, der har haft så kolossal en berøringsflade. Der var ikke den husmoderforening, skole, Rotary-klub, menighedssammenslutning, handels- og landboforening osv. rundt om i riget, der gik forgæves til Erhard Jacobsen.

Han kaldte det „foredrag", men han mødte altid op komplet uforberedt, og forstod lynhurtigt at improvisere og fortælle let, forståeligt og underholdende om stort og småt, som folk bragte på bane.

En del fandt ham poppet og vulgær, mens andre

fandt, at han var den store ener i dansk politik, hvor mange i den traditionelt borgerlige lejr beundrede ham – som eneste socialdemokratiske politiker – og ikke mindst hos det modsatte køn faldt mange for ham.

Erhard Jacobsen var de store linjers mand. Han var ikke meget for forhandlinger, gruppemøder, udvalgsmøder, vælgerforeningsarrangementer o. l. Han blev en sjælden gæst i Folketinget og i det daglige politiske arbejde. Ja, han udtalte sig nærmest nedsættende om traditionelt partiarbejde. Det havde han ikke tålmodighed til at deltage i.

Så meget mere vægt lagde han på at komme ud omkring. Han lagde et stort arbejde i at samle kommunens forskellige dele og ved at vise stor smidighed, når det gjaldt nye initiativer, f.eks. på idræts – og byggeområdet, det sociale og skolen.

Og så opfandt han en helt egen form for „borgermøder". Ikke de triste nuværende med en masse paragraffer, jura og indviklede beregninger, men hyggelige kaffe + kage – møder. Altid med fuldt hus bestående af borgere i forskellige kvarterer, der havde fået en personlig skriftlig indbydelse fra borgmesteren.

Indledningen var altid: „Nå, hvad skal vi så tale om? - Og alt efter publikum gik det over stok og sten fra betalingsbalance, Vietnam - krig, skatter, radio og TV, skoler, hundelorte, nabostøj, hjemmehjælp, plejehjemspladser osv.

Og når der var konkrete enkeltsager, der blev taget op, lød det altid: „Send mig lige et par ord om det!" – Han brugte aldrig selv noter, men havde ord for, at de emner, der blev rejst for ham, gik han altid videre med i det kommunale system.

Således var der vist en del i administrationens top, der fandt ham for selvstændig og egenrådig. Ikke mindst kommunaldirektøren Carl Sørensen („Kong Carl"), der i sin lange karriere som chef for administrationen helst så beslutninger taget af ham selv.

De helt store triumfer oplevede Erhard Jacobsen, da han blev fast deltager i et radio-spørgeprogram, der var som skabt til ham.

Titlen var „Spørg Bare!", hvor lytterne kunne spørge om alt muligt og få svar af en besynderligt sammensat kvartet, bestående af Simon Spies, John Price, „Cleo" fra Dyrehavsbakken og Erhard Jacobsen. Ved kommunevalget i 1970 brugte det lokale Socialdemokrati en meget enkel (for ikke at sige enfoldig) valgplakat, der bar borgmesterens portræt og teksten „Spørg Bare!".

Det gav 62,9% af stemmerne og 17 mandater af 25. En af de 17 – indtrådt januar 1973 fra en suppleantplads var Ole Andersen.

Sidenhen blev uenigheden mellem Erhard Jacobsen og Socialdemokratiet større og større. Den „venstredrejning" både indenrigs - og udenrigspolitisk i partiet under Anker Jørgensens ledelse, som Erhard Jacobsen havde sat sig for at bekæmpe, førte til hans udmeldelse og dannelsen af „Centrum Demokraterne" i slutningen af 1973.

Sine sidste aktive år i politik helligede han lederskabet i CD, men vedblev i Europaparlamentet til 1994 og lagde i en årrække et stort arbejde i kampen mod de „venstreorienterede" i skolerne og i Danmarks Radio – bl.a. gennem landsorganisationen „Aktive Lyttere og Seere".

Men i sin hjemkommune tog han sig efter sin afgang aldrig ordet i den lokale debat.

Ole Andersen (17.6.1937 - 10.7.2002)

Da Ole Andersen første gang i januar 1973 kom i Gladsaxes Kommunalbestyrelse var det fra en tredje suppleantpost, hvor han havde fået 15 stemmer ved Erhard Jacobsens „jordskredsvalg" i 1970.

Det var en ukendt provinsjournalist, som imidlertid hurtigt skabte respekt om sit navn.

Han kunne virke lidt forsigtig, spinkel og tilbageholdende, men fik hurtigt placeret sig i sin gruppe og i kommunalbestyrelsen som én, der satte sig ind i sagerne og havde overblikket.

Da Tove Smidth uventet i efteråret 1983 trak sig ud af politik, var det da også Ole Andersen, den socialdemokratiske gruppe pegede på.

Og så var det nye vinde, der blæste over Gladsaxe Rådhus. Ole Andersen fik ry for at være første mand tidligt om morgenen og sidste mand, der gik om aftenen.

Han fordybede sig i alle detaljer og var en nøgleperson i alle afgørelser. Hans samvittighedsfølelse blev legendarisk, men nogle følte vistnok, at de blev holdt i rigeligt stramme tøjler, både embedsmænd, partifæller og de politiske kolleger i andre partier. Erhard Jacobsen havde nydt godt af de „glade" tressere, hvor pengene sad løst, og man ikke tog det så tungt med budgetter og formalia.

Tove Smidth kom til i 1974 i en nedskæringsperiode med kriser og stramninger, og tilmed en gevaldig dukkert i 1974 for Socialdemokratiet, der gik fra 63% til 32% af stemmerne og ikke mindre end otte partier i Kommunalbestyrelsen.

Mindre broget blev billedet for Ole Andersen i 1980'ernes og 90'ernes mere stabile og snusfornuftige periode. Det var lidt af en bedrift for ham ved flere budgetter at kunne samle 24 af Byrådets 25 medlemmer.

Ole Andersens omhu var legendarisk, og klogeligt holdt han sig fra det landspolitiske. Overalt, hvor han mødte op, var han velforberedt, havde altid nedskrevet, hvad han ville sige, og det var sjældent at se ham „på job" uden en god portion papirer i hånden.

I de kommunale organisationer havde han mange tillidshverv, hvilket gav indflydelse, men også mange byrder. Måske for mange.

Ved sit ti-års borgmesterjubilæum i 1993 blev han interviewet af personalebladet „Broen", som citeredes i Gladsaxe Bladet under overskriften „Jeg blander mig nok i for meget".

Ole Andersen fortæller bl.a., at han er glad, når folk stopper ham på gaden. Og sandt var det, at han interesserede sig for hver eneste detalje i hver en afkrog af kommunen og færdedes overalt – også som „almindelig" borger.

Jeg har oplevet mange gange, hvor vi tilfældigvis begge har været til stede ved arrangementer, besigtigelser o.l., at han spontant har udbrudt: „Hvorfor ser her sådan ud? – det går da ikke!", når han så noget vejarbejde, bevoksning, tilbygning, skiltning, manglende vedligeholdelse eller lignende, som han følte, kommunen ikke kunne være bekendt.

Straks kom notesblokken op af lommen (- og mon ikke den ansvarlige på Rådhuset har måttet stille på Borgmesterkontoret næste dag?).

Ole Andersen havde mange interesser sport, historie, musik m.v. Han holdt sit privatliv for sig selv og skelnede klart mellem sin tilværelse som Borgmester og som almindelig borger. Bl.a. ved sin fremtræden – altid korrekt klædt på med jakke, slips osv. som officiel, men afslappet med pull-over og vindjakke som privatmand.

Da han stod for at skulle være borgmester 1. november 1983, blev jeg ringet op af en journalist ved Politiken, der skulle skrive et „portræt" af Ole Andersen, men ikke kendte meget til ham, og derfor bad om et par dessiner.

Jeg blev bl.a. citeret for at „han ikke gik i folk med træsko på", hvilket resulterede i et par flotte skinnende røde træsko på gavebordet! – og så skal det da tilføjes, at han blev *hele* kommunens mand.

Et resultat af Ole Andersens musiske side var, at han indførte, at der synges en sang som indledning ved alle byrådsmøder (efter sigende som eneste kommune i Danmark). – På oppositionssiden frygtede nogle den gang, at det skulle være tekster fra den røde „Arbejdersangbog" og alment anerkendte fødelandssange, der blev benyttet.

Mens Erhard Jacobsen døde „mæt af dage" og præget af sine 85 år, faldt Ole Andersen „på valen" som højst aktiv 65 –årig, - som netop genvalgt borgmester og godt på vej til at blive den længst regerende i spidsen for Gladsaxe Kommune.

Ved valget (valgene!) i november 2001 fik Socialdemokratiet lidt af et katastrofevalg på landsplan. – Ole Andersen kunne dog med tilfredshed konstatere, at mens partiet i Gladsaxe til Folketinget kom ned på 30% af stemmerne, så fik man 37% på selv samme valgdag til Byrådet! – Det kan man da kalde en „borgmestereffekt!".

Valdemar Henriksen A/S og industrikvartererne i Gladsaxe og Mørkhøj

Af: John Ejsing, red. Eva Molin

Dette er en fortælling om Firmaet Vald. Henriksen A/S og om firmaets samarbejde med andre virksomheder i industrikvartererne i Gladsaxe og Mørkhøj.

Vald. Henriksen var en helt speciel industrivirksomhed, der fremstillede farverimaskiner til tekstilindustrien. 95% af produktionen blev eksporteret og firmaet var således med til at skaffe valuta til landet samt gode skatteborgere til kommunen. Samtidig handler artiklen også om en meget spændende tid, om nogle sjove mennesker og deres store visioner.

Vareknapheden under 2. verdenskrig gjaldt ikke kun fødevarer og brændsel. Der manglede også tekstiler til tøj, gardiner, sengetøj m.m., for tekstiler var en mangelvare og var rationeret. Mange børn måtte gå i tøj, der var aflagt, eller tøj som var blevet syet om efter søskende. Nogle forsøgte også selv at hjemmefarve tøj med større eller mindre held. Dette gjaldt i Danmark som i resten af verden.

En af årsagerne til, at tekstilindustrien fik det stadig dårligere i løbet af krigsårene var, at fabrikkerne ikke kunne fremskaffe råvarer eller få nyt maskinudstyr - endsige repareret deres gamle. Vald. Henriksen løste problemerne.

Et vanskeligt speciale

Farvning af garn på farverierne skete tidligere i såkaldte GRU- kedler. De var dengang fremstillet af kobber. Indfarvninger kunne også foregå i store trækar. Temperaturerne i disse GRU-kedler, der blev opvarmet med fast brændsel eller gas var vanskelige at styre, ligesom tilsætning af farvestofferne dengang var noget uprækis. Resultatet af indfarvningerne kunne derfor blive højst forskellige fra gang til gang.

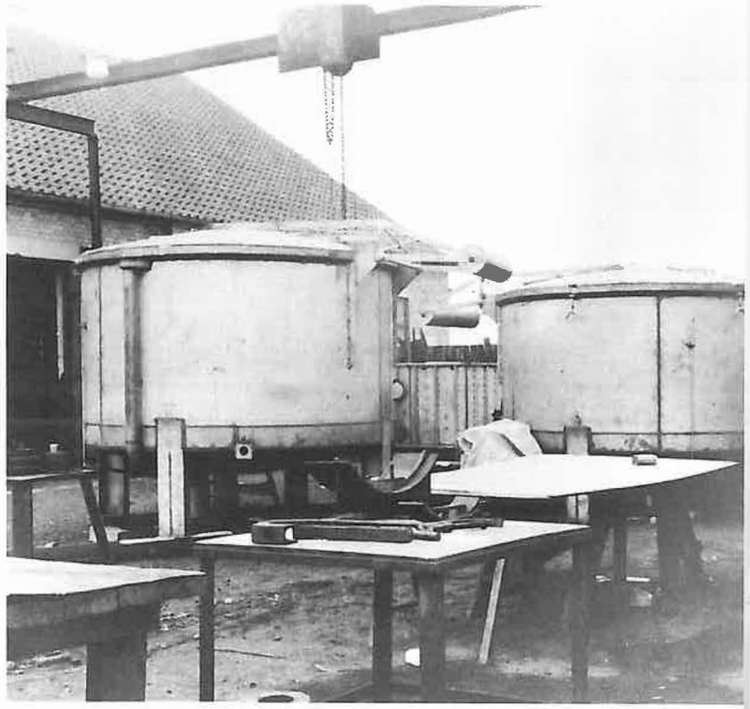

GRU-kedler, type GRU 300 var så store at de måtte fremstilles ude i al slags vejr.

Indfarvning af stoffer, der var vævet til klæde, skete på såkaldte jiggere. Her var problemerne de samme som ved GRU-kedlerne. De var upræcise og på alle måder unøjagtige. For- og efterbehandlingerne var også meget tilfældige. Som følge heraf blev stofferne ikke rigtig lysægte, de kunne falme meget og samtidig smitte af på andet tøj i forbindelse med vask.

En løsning forberedes

Nogle nyuddannede, unge ingeniører tog, under ledelse af Valdemar Henriksen, der på det tidspunkt sad i en ledende stilling i firmaet Rustfri Stålmontage, direkte kontakt til samtlige virksomhedsledere på herværende danske tekstilfarverier. I Danmark blev der på den tid arbejdet meget med blegning og farvning af klæde, garn og stoffer. Ofte efter forskellige metoder og opskrifter.

Folkene ude i virksomhederne stod med mange vanskelige opgaver i forbindelse med farveprocesserne. Farvemestre og andre eksperter på området var derfor mere end glade for den interesse Valdemar Henriksen og hans hjælpere viste. På den måde fik man samlet en masse erfaringer om, hvorledes farvninger af tekstiler burde være, og det blev hurtigt muligt at lave forbedringer af både maskiner og farveprocesser.

Vald. Henriksen grundlægges

Med meget beskedne forhold på Buddinge Hovedgade 80, hvor Gladsaxe Seminariet ligger i dag, og under maskiningeniør Valdemar Henriksens ledelse, startede man i 1945 firmaet Vald. Henriksen I/S.

I det nye firma blev der tegnet, konstrueret og startet op med helt moderne maskintyper, der gjorde brug af de nyeste teknikker. Et nyt materiale var blevet opfundet, nemlig: Rustfrit stål - i korrekt fagsprog kaldet Rustfast stål. Rustfrit stål fandtes og findes i mange forskellige legeringer og til mange formål. Til fremstilling af tekstilfarverimaskiner måtte man nødvendigvis benytte sig af en syrefast kvalitet, da der i forbindelse med blege- og farve-

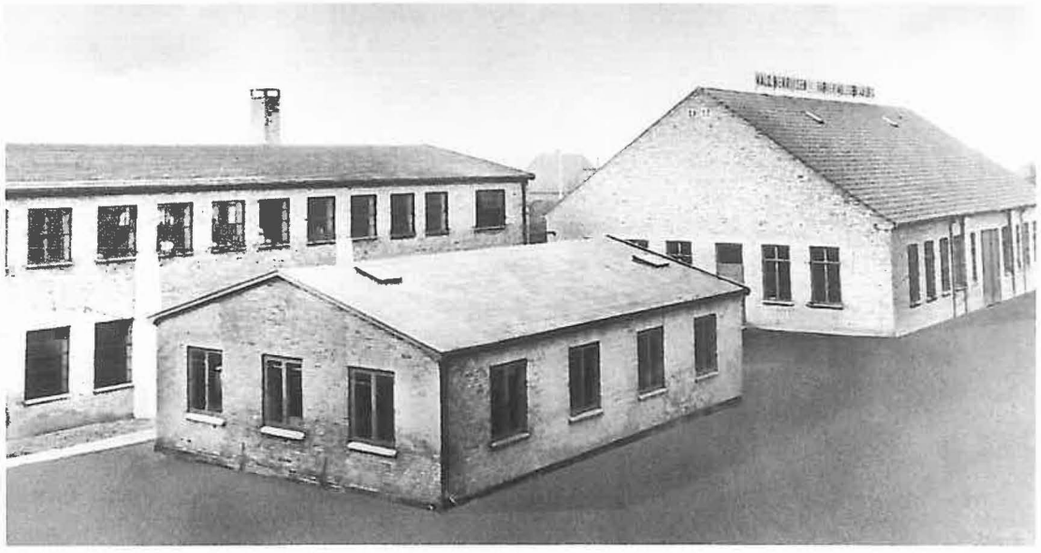

Buddinge Hovedgade 80, hvor Gladsaxe Seminariet ligger i dag

processerne indgår mange krasse og særdeles aggressive ting. Den nye ståltype gjorde det muligt at fremstille helt nye ting af dette hårde, seje, genstridige materiale, der var svært at forarbejde og meget kostbart.

I firmaet på Buddinge Hovedgade blev der arbejdet på fuld tryk med at fremstille disse nye maskiner. Behovet var stort, og man kunne sælge alt, hvad det var muligt at producere - både til farverier her i landet og til udlandet. Specielt de store tekstilproducerende lande i Europa, som lige efter krigen stod overfor en genopbygning, var aftagere i stor stil. Firmaet Vald. Henriksen blev derfor snart kendt over hele verden som en af de førende specialister på området, når det gjaldt at fremstille farveri- og blegemaskiner.

Den forkullede BH

Jens Bruun var leder af Vald. Henriksens farveritekniske laboratorium. Han virkede som rådgiver for mange forskellige farverier rundt omkring i verden, og han besad selvsagt stor ekspertise på området. I laboratoriet kunne man let i mindre partier udføre mange forskellige indfarvninger i ønskede nuancer og i alle slags stoffer. I laboratoriet lavede man prøvefarvninger i nogle små maskiner for at finde de rette blandingsforhold for farvetilsætninger, nødvendige temperaturer og tidsforløb m.m. til indfarvning på de store maskiner.

En dag skulle Jens Bruun til en fest sammen med sin hustru, som til den lejlighed havde investeret i en ny, fin kjole. Hun var dog ikke helt tilfreds, for det viste sig nemlig, at overdelen på kjolen var for gennemsigtig efter hendes smag. Hun bad derfor sin mand om hurtigst muligt at få indfarvet en BH i samme farve som kjolen, hvilket jo burde være en let sag for ham.

Jens Bruun medbragte derfor nævnte beklædningsgenstand, og efter en del snak frem og tilbage med de øvrige farveteknikere om, hvilken metode, der måtte være den bedste i dette tilfælde, blev BH´en farvet ind korrekt og som ønsket.

Tilbage stod nu kun at fiksere og tørre BH´en. Dette skulle ske i laboratoriets bageovn, hvor den skulle opvarmes en kort tid ved ca. 300 graders varme.

Desværre kunne Jens Bruun være temmelig distræt, hvad de andre i laboratoriet godt vidste. Og ganske rigtigt: Jens Bruun blev optaget af nye opgaver og glemte fuldstændig sin kones BH. Først flere timer senere kom han i tanker om BH´en og fór tilbage til laboratoriets bageovn. Men ak, her lå kun nogle forkullede rester, og Jens Bruun tænkte nu med rædsel på sin kones forventelige vredesudbrud. Men det endte lykkeligt, for de andre farveriteknikere havde holdt øje med BH´en, og de havde blot forsynet ovnen med afbrændt stof samt nogle papirrester, så de kunne nyde Jens Bruuns reaktion. Alt endte således i latter, og konen hørte formentlig aldrig om uheldet, der nær havde kostet hende en BH.

VH-Super Jiggeren - den geniale opfindelse

Den afgørende beslutning for firmaets trivsel indtraf, da man hos Vald. Henriksen besluttede at konstruere, samt udtage et verdenspatent og fremstille en såkaldt VH Super Jigger.

Med denne type maskine ville man være i stand til at farve klæde direkte fra store stofruller leveret fra væverierne. Stoffet blev viklet op på den ene hovedvalse inde i en lukket jigger. Herfra kunne klædet via nogle valser m.m. transporteres ned gennem et farvebassin og igen spoles op på en hovedvalse i modsatte side.

Kraftoverføringen til disse hovedvalser skete i en specielt fremstillet støbejernsgearkasse. Dette foregik ved at nogle stålruller og skiver i gearkassen blev forskudt i forhold til hinanden, således at hovedvalserne med stoffet inde i jiggeren kunne køre med forskellige hastigheder.

Hovedvalsen med stoffet, som havde en stor diameter, skulle køre langsomt, medens den modsatte hovedvalse i jiggeren, som spolede stoffet op og selvfølgelig havde en mindre diameter, skulle køre væsentlig hurtigere, sådan at stoffet mellem disse to hovedvalser kunne passere i et farvebassin med en konstant hastighed. På denne måde opnåede man en meget ensartet farvning af stoffet, så der ikke opstod uheldige nuanceforskelle i det inderste og yderste stof på stofrullen.

Hele farveprocessen foregik inde i den lukkede VH Super Jigger, hvor temperaturen samtidig kunne styres meget præcist. Det betød et væsentlig bedre resultat af indfarvningerne og et mindre resourseforbrug. Man forurenede heller ikke så meget som før, og opnåede dermed en rigtig god økonomi.

Et levende område: Gladsaxe industrikvarter

Pladsforholdene på Buddinge Hovedgade var snart for trange. Derfor blev det omkring 1948 nødvendigt at bygge en ny og meget moderne fabrik på Sydmarken 44, overfor den store gasbeholder, som lå midt blandt Mørkhøjgårds kornmarker. Området lå lige udenfor det oprindelige industrikvarter, som man allerede i 1934 var begyndt at planlægge i Gladsaxe.

Den nye bygning på Sydmarken. I bygningen mod Sydmarken var der smedetilvirkning i den ene og montagehal i den modsatte ende. Udenfor stod færdigvarer, der var klar til forsendelse.

At adskille beboelseskvarterer fra industri og håndværk var en meget moderne tankegang og Gladsaxe Kommune var med på idéen som en af de første. Kun Københavns Kommune med industrikvarteret i Valby var længere fremme. Kommunalbestyrelsen havde indset, at det var uhensigtsmæssigt at folk kunne lave værksteder af forskellig art i deres baghaver. Dels forurenede det voldsomt, dels var det meget svært at kontrollere, og mange af de små virksomheder betalte ikke skat i det omfang, de burde.

I 1935 og ´36 kom der store firmaer til, som entreprenørvirksomheden Monberg & Thorsen, der lå på hjørnet af Gladsaxevej og Vandtårnsvej, Gladsaxevej 334-340 lige overfor farve- og lakfabrikken Dyrup & Co. samt firmaet Georg E. Mathiesen, der fremstillede de kendte og næsten uopslidelige tromlevaskemaskiner, centrifuger og strygeruller, som var særligt velegnede til industrivaskerier eller til beboelsesejendomme. Den dag i dag kan man flere steder se maskinerne i brug.

Virksomhederne flyttede til Gladsaxevej i stor stil. Hos DUBA Møbelindustri, der fik til huse på Vandtårnsvej 62, og i dag kun fremstiller kontormøbeludstyr, var man startet med at lave cykeltilbehør, bl.a. den meget kendte universalbagagebærer.

Længere nede ad Vandtårnsvej nr. 110-112, lå firmaet Greyhound, der fremstillede gummisåler til at klæbe under sko og støvler. Det blev meget kendt på deres slogan: „ 90 dages garanti for gennemslid af sålerne".

DUBA Møbelindustri, der fik til huse på Vandtårnsvej 62, og i dag kun fremstiller kontormøbeludstyr.

Greyhound blev grundlagt i 1929 og flyttede til Vandtårnsvej i 1939.

En af fabrikkerne „Aage Schoeller" på Rosenkæret, kunne udstanse og producere gitterriste, samt noget helt specielt, nemlig: Blikker til malerpensler. Blikker er de små metalstykker, der sidder forneden på penslen og som klemmer om børsterne. Aage Schoeller producerede også i millionvis af øloplukkere til reklamebrug for vore bryggerier.

På Ullmanns Maskinfabrik, Gladsaxe Møllevej 26, hvor Søndagsavisen i dag har til huse, lavede man alle former for lønarbejder, mest i rustfrit stål. For firmaet Anhydro, udførte maskinfabrikken rustfrie tørmælksanlæg til kunder i Japan. Udstyr til medicinalindustrien blev fremstillet til Ferrosan på Sydmarken, Løvens Kemiske i Ballerup samt til Novo i Bagsværd. Ingeniørfirmaet Haldor Topsøe A/S var også kunde hos Ullmanns og fik lavet nogle af deres første forsøg med katalysatorer der. Ullmanns egenproduktion af de på den tid så populære oliefyr blev også udført og installeret i mange villaer rundt omkring.

Hos Ajva på Sydmarken, nr. 22-26, blev der fabrikeret en masse olietanke i stor stil, både 1200 L kældertanke og de store runde olietanke på 2500 L beregnet til nedgravning i jorden.

På den modsatte side af Sydmarken, nr. 23, lå virksomheden Jensen & Andersen der fremstillede mejeri- og maskintilbehør , ligeledes i rustfrit stål

Virksomheden Mikroværk, som på det tidspunkt lå et stykke længere nede på Sydmarken, nr. 32-38, producerede chokolademaskiner af rustfrit stål. Mikroværk fik, som lønarbejde, klippet og bukket mange rustfrie stålplader hos Vald. Henriksen.

En rigtig chokoladefabrik fandtes også i industriområdet på den tid. Rille chokoladefabrik lå på Mørkhøj Bygade,nr. 34, lige overfor Mørkhøjgård.

Gladsaxe Kommune fik også i tidens løb samlet mange store automobilforhandlere i industriområdet. Bilforhandleren Valhøjs Auto var vel nok en af de første på stedet. Forretningen lå i modsatte ende

Ajvas lagerplads til olietanke, 1960. Olietankene skulle graves ned i jorden og krævede derfor ikke den største akkuratesse, og blev derfor lavet af de „sorte" smede.

Fog & Mørups lampefabrik i 1960

af Mørkhøj Bygade ved Gladsaxe Møllevej. Her kunne man både købe og sælge en masse gamle biler. Skulle nogen ønske at købe en fabriksny bil dengang, måtte vedkommende først have en indkøbstilladelse!

Valhøjs Auto havde på taget af en bygning, som let kunne ses fra Gladsaxe Møllevej, fået anbragt en kæmpe blå kaffekande. Firmaet brugte også at reklamere i mange dagblade: „Kom ud til os, vi bor lige herude ved Gastårnet, kom ud og find din drømmebil - vi giver gratis kaffe".

Sammenslutningen af Virksomheder i Gladsaxe Industrikvarter

Andre store virksomheder end de ovennævnte kom også ud til industrikvarteret, og det blev langsomt udbygget.

I 1947 var der så meget industri i området, at man kunne oprette Sammenslutningen af Virksomheder i Gladsaxe Industrikvarter, Søborg. Sammenslutningen fik stor opbakning fra starten af. I 1950 var der 63 virksomheder i kvarteret, og heraf var de 52 medlem af Sammenslutningen. Man forenede kræfterne, når det gjaldt forhandlinger med kommunen om f.eks. bedre gas-, vand- og elforsyning. Specielt vandforsyningen svigtede i starten, da kommunen ganske enkelt ikke var i stand til at få nok tryk på vandet.

Vald. Henriksen I/S var ikke medlem af Sammenslutningen, men firmaet kom til at nyde godt af Sammenslutningens resultater - især når det gjaldt vandforsyning, som Vald. Henriksen var afhængig af ved afprøvning af de nye maskiner inden salg. Først i 1961 blev industrikvarteret officielt udvidet med det store område i Mørkhøj, som bl.a. indeholdt den del af Sydmarken, hvor Vald. Henriksen drev sin virksomhed.

Gladsaxe Industrikvarter ca. 1960

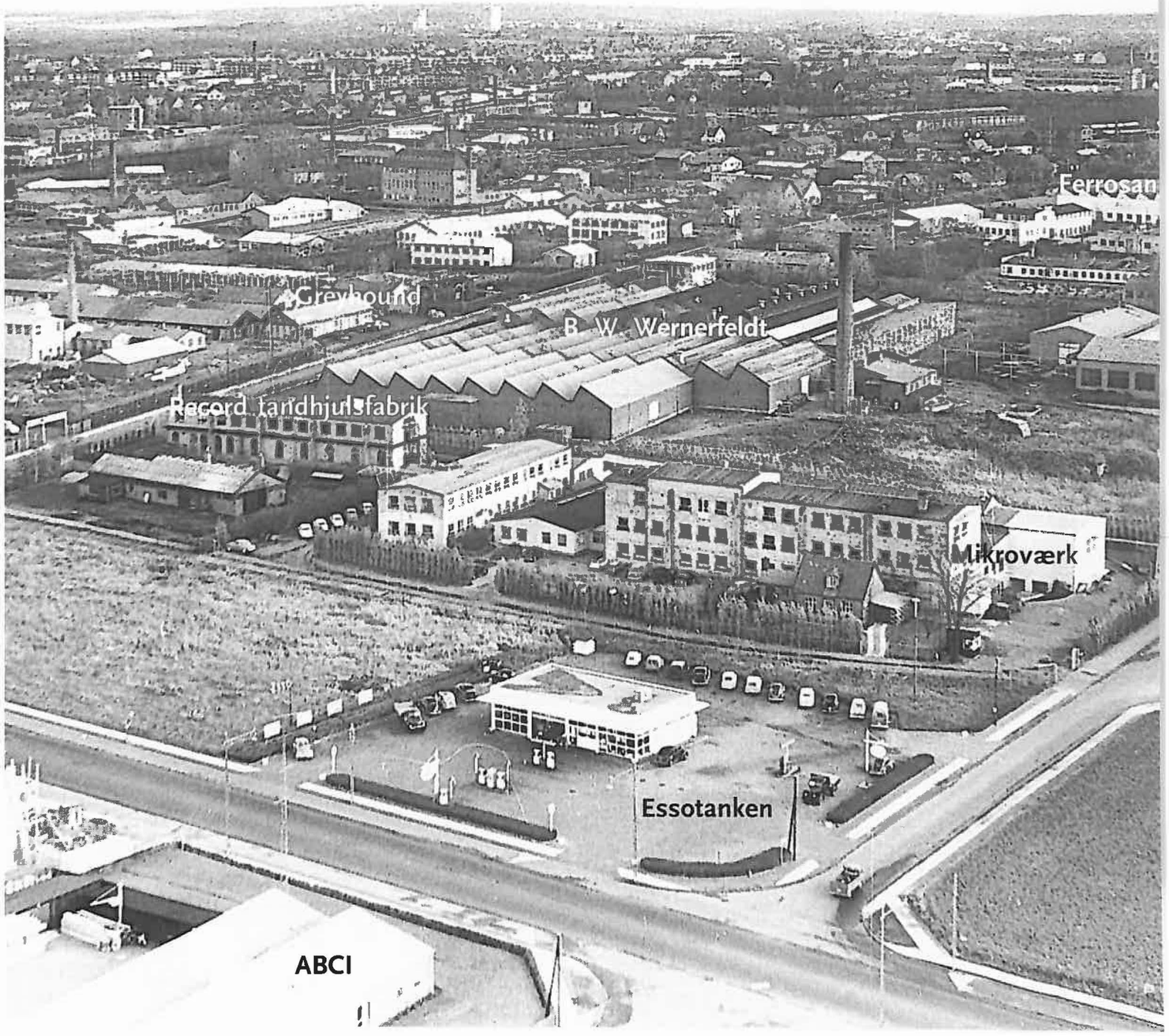

Fog & Mørup, Sydmarken 46, etablerede ligeledes her deres velkendte lampefabrik. Nogen tid senere indrettede de også et meget stort S-lager til isenkram.

Som nabo til Fog & Mørup lå maskinfabrikken BOLA, Sydmarken 48, der også blev en stor og meget vigtig leverandør af lønarbejde til Vald. Henriksen. Hos BOLA var hr. Bølling direktør. Hr. Bølling var nok et af de festligste mennesker i hele industriområdet, altid fuld af skæg og ballade. Privat kørte han på et tidspunkt i en meget fin sportsvogn. Køretøjet var en Aston Martin, som før ham, havde tilhørt en anden lige så festlig person, nemlig: Rejsekongen Simon Spies. Når hr. Bølling kørte hjem fra firmaet efter arbejdstid, var han iklædt en Sherlock Holmes-hat og sad med en tilhørende merskumspibe i munden. Sådan...!

Noget utilfreds var han dog, og han berettede gerne højlydt for alle om sine besværligheder, når bilen skulle til service eller til reparation. Så måtte værkstedet altid hjemtage reservedelene, formedelst en formue, direkte fra England, for bilen var formentlig den eneste af sin slags i Danmark. Helt tosset blev det, da oliekrisen kom, for så kunne hr. Bølling ikke få brændstof nok til sin benzinsluger.

De kollektive trafikforbindelser

To brødre, der boede i Stenløse, hed Knud og Richard Larsen. Begge var lykkelige ejere af hver sin lille Lloyd-varevogn. Lloyden var meget populær og en af den tids billigste biler. Brødrene fandt hurtigt ud af, at de sammen kunne spare en masse på transportudgifterne ved at lave samkørsel. De skiftedes derfor til at være chauffør en uge ad gangen og køre hinanden til og fra arbejdet.

Richard Larsen, der oprindeligt var sliber, fik sammen med flere andre af sine kolleger tilbudt og modtog en uddannelse som voksenlærling i smedefaget. Herefter var han gennem flere år rejsemontør, men fik senere job som værkfører i jigger-montagen.

Knud Larsen havde, som flere andre i firmaet, tidligere været købmand, men var nu ansat i værktøjsburet. Ingen af disse brødre stillede deres lys under en skæppe. Begge mente bestemt, at deres indflydelse og engagement burde have betydet, at firmaet Vald. Henriksen i stedet egentligt skulle hedde Brødrene Larsens Maskinfabrik.

De Røde Rutebiler klarede dengang busruterne i kommunen. Et stort fremskridt skete, da Københavns Sporveje fik indført en helt ny form for busrute: Hurtigbussen linie 38, som skulle køre fra Rådhuspladsen i København frem til den herværende, midlertidige trafikplads, der var blevet anlagt. Det var dengang tanken, at dette trafikknudepunkt senere skulle placeres ved Buddinge Station og dermed få kontakt til den kommende S-bane. Dette blev dog aldrig gennemført, men området omkring Gladsaxe Trafikplads fik i 2000 status som stationsnært område, hvilket i praksis har betydning for typen af byggeri, der kan opføres i industrikvartererne.

Den enmandsbetjente hurtigbus på linie 38 var noget ganske nyt. Chaufføren skulle både køre, kontrollere, sælge billetter samt overholde køreplanen. En dag opstod der virkeligt problemer: Et ungt, nygift ægtepar havde valgt at køre med Hurtigbussen direkte fra vielsen på Gladsaxe Rådhus. Nogle venner og bekendte fulgte dem på vej. Da de nygifte steg på ved stoppestedet blev der, som det er tradition ved sådanne lejligheder, kastet ris efter brudeparret. Efter følgets mening skulle det betyde lykke, men ikke for chaufføren. Han måtte straks i gang med at fjerne ris, som fuldstændigt blokerede

De røde rutebiler, interiør 1973.

pengeautomaten, at overholde køreplanen blev herefter lidt af en vanskelig opgave. Det var sikkert ikke altid lige morsomt, at være buschauffør.

Linie 38s rute blev ellers meget benyttet. Især om vinteren hvor der kunne være store mængder af sne, når man skulle gennem mosen fra Bellahøj. Mange private bilister kunne dog på sådanne iskolde dage være flinke til at tage deres arbejdskammerater, som stod i mørket og ventede ved busstoppestedet, med op at køre. Ofte var det dog med den bagtanke, at hvis man kørte fast i snedriverne længere fremme, så var der nogen i nærheden til at skubbe bag på.

Det nyanlagte stykke af Hareskovvejen begyndte først ved Mosesvinget og sluttede derefter meget brat længere fremme ved gastårnet på Mørkhøjvej/ Gladsaxe Møllevej. Snerydningen foregik dengang først senere op ad dagen og pr. håndkraft, for først skulle der hyres folk til opgaven, udleveres snetegn og skovle.

Lidt om omklædnings- vaske- og kantineforhold dengang

Det var bestemt ikke de bedste forhold der blev tilbudt ansatte på flere af de nævnte virksomheder dengang. Toiletbesøg og bad foregik i et og samme rum, som var udstyret med en vaskerende og nogle koldtvandshaner.

Frokoststuerne, der ofte lå i tilknytning til disse baderum, var gerne indrettet med nogle stålskabe for omklædning. I en slem hørm af sure sokker og beskidt arbejdstøj kunne man så ved et bord og et par bænke få mulighed for at spise sin madpakke eller drikke kaffe, som man selvfølgelig også selv havde medbragt hjemmefra på termokande.

At købe mad på arbejdspladsen var ganske usædvanligt. Derfor havde man flere steder den ordning, at yngste lærling eller en arbejdsdreng blev sendt af sted på en budcykel før frokost for at købe diverse fornødenheder.

Købmand Thorup, 1953. Her proviantered de ansatte på de omkringliggende virksomheder hver dag. Benzinstanderen var én af de tidligste i kommunen. Benzinen blev pumpet op ved hjælp af en håndpumpe.

Hos Købmand Thorup på Gladsaxe Møllevej 66 kunne man få næsten alt. Han var også en af dem, der dengang havde benzinstander ved sin købmandsforretning. Fra denne forretning blev der hentet øl og vand i store mængder. Nogle brugte slet ikke at have madpakke med, men ønskede at der hos købmanden blev indkøbt en dåse makrel i tomat. De fandt det også helt naturligt, at indholdet blev spist med en teske direkte fra dåsen.

Brød blev købt hos bageren på Tobaksvej 55 lige overfor det daværende Gladsaxe Mejeri. Tobaksvarer og postforsendelser samt tipskuponer skulle så klares i tobaksforretningen, der lå lige om hjørnet. Aviser, BT og Ekstrabladet blev købt hos avismanden i den på Gladsaxe Møllevej beliggende lille, firkantede aviskiosk, lige overfor Gladsaxe Kirkegård.

Frede Mælkemand Jensen

Da det ikke var særligt behageligt at være i frokostuerne, var der mange, der benyttede deres frokostpause til at gå rundt og fuske lidt med forskellige private ting i værkstedet. Vedkommende havde så tidligere på dagen, i arbejdstiden, spist sin medbragte skuffemad, køleskabe til opbevaring af madvarer var jo ikke så udbredt endnu.

Frede Jensen var oprindeligt mælkemand på Gladsaxe Mejeri. Han kom og solgte mælk til alle på fabrikken. Han søgte og fik senere ansættelse som kontormand, og som sådan førte han firmaets kartotekskort over halvfabrikata, tilbehørs-, reserve- og lagerdele. En gang havde Frede Jensen købt sin første bil. En flot, men meget lille lyseblå NSU PRINZ. Når nogen hos Vald. Henriksen købte så spændende ting som en bil, gav det straks anledning til, at alle kollegerne i frokostpausen stimlede sammen på parkeringspladsen for at betragte vidunderet. Direktør Hans Nielsen, der selv kørte Jaguar kom da også, han så på Frede og spurgte ham: „Øh, er det Dem, der har købt bilen?"- „Ja", svarede Frede. „Prøv engang at tage den på Jensen", sagde Hans Nielsen.

Frede Jensen var også formand for Vald. Henriksens interne brandkorps, som med mellemrum skulle holde øvelser under hans ledelse. Alle de menige medlemmer af korpset fik, til brug i forbindelse med disse øvelser, udleveret en kedeldragt, et par meget solide handsker, en brandøkse samt en rigtig, gammel stålhjelm af den type, som de tyske soldater brugte under krigen.

Ved en af disse øvelser, hvor der blev drukket rigeligt med øller, havde Frede Jensen besluttet sig for, at et frivilligt medlem af korpset skulle agere en svært såret. Den tilskadekomne måtte ved denne øvelse hentes og bæres ned fra en af de indskudte balkoner på fabrikken. Planen var, at den pågældende så skulle ligge og være fastspændt med nogle remme på en båre, der herefter skulle transporteres gennem det meste af virksomheden til montagehallen, hvor Vald. Henriksens skadestue lå. Men ingen ville melde sig til opgaven som såret. Resultatet blev derfor, at Frede Jensen selv måtte op og ligge på båren. Nu bar fire stærke mænd af sted med selveste brandchefen under stor jubel, skæg og ballade. Skæbnen ville, at de i forbindelse med denne øvelse var så uheldige at tabe hele molevitten på vej ned ad den meget stejle trappe. Til alt held kom hverken brandchefen eller andre dog til skade!

Indretningen og de nye forhold for Vald. Henriksen på Sydmarken

En ny, flot kontorbygning blev opført, selv om det var vanskeligt at fremskaffe byggematerialer i efterkrigstidens Europa. I de nyopførte og supermoderne, store produktionshaller opnåede man omsider den nødvendige loftshøjde. Det blev derefter muligt ved hjælp af kraner at fremstille de store beholdere indendørs.

På billedet ses til venstre det store DEVLIEG horisontal fræseværk. Her bearbejdede Arnold Jensen gearkasser til VH Super jiggeren. På billedet ses også de indskudte etager, hvorfra Frede „Mælkemand" Jensen holdt sine brandøvelser. I baggrunden montagehal, billedet er fra omkring 1960.

De store fabrikshaller var især nødvendige, fordi damp- og køleslanger blev snoet op i spiraler af rust- og syrefaste stålrør. Disse rør blev leveret i seks meters længde og krævede derfor en diameter på 12 meter, når man skulle håndtere dem indendørs. Det var et særdeles pladskrævende og besværligt job. På Buddinge Hovedgade havde den slags arbejde altid foregået udenfor - uanset årstid og vejrlig!

Marshall-hjælpen

Efter krigen var Europas økonomi ved at bryde sammen, de europæiske lande havde næsten udtømt deres dollarreserver, en alvorlig valutakrise stod for døren og Europa havde ingen penge at købe amerikanske varer for. Marshall planen, der var opkaldt efter USA's udenrigsminister G.C. Marshall, gik ud på at tilbyde hele Europa, incl. USSR, en storstilet økonomisk bistand i form af gaver og lån.

USSR takkede nej til tilbudet, da de så Marshall-planen som værende et led i at modarbejde kommunismen, hvilket de faktisk også havde ret i. Europa efter krigen var præget af social og politisk uro og udgjorde et velegnet agitationsgrundlag for kommunisterne. Dette var USA selvsagt ikke interesseret i, så derfor var Marshall-planen også indirekte et socialt og politisk projekt.

16 europæiske lande - de samme i øvrigt, der siden dannede EF, nuværende EU - modtog Marshall-hjælpen. Hjælpen for årene 1948-1951 udgjorde godt 13 mia dollars, hvoraf Danmark modtog en mindre del.

En af de mange danske virksomheder, der nød godt af Marshall hjælpen, var Vald. Henriksen. Firmaet fik indkøbt nogle helt moderne pladeforarbejdningsmaskiner fra USA, en meget stor Cincinnati pladesaks, en Cincinnati kant- og bukkemaskine samt en Pullmax rundklippe- og krempemaskine. Disse investeringer var nødvendige, hvis Vald. Henriksen fortsat skulle kunne konkurrere på verdensmarkedet.

Firmaet kunne nu indrette en tilvirkningsafdeling med topmoderne svejsemaskiner til både elektrode- og argonsvejsning af rustfrit stål, en stor montageafdeling og et metalsliberi. Bejdsning foregik stadig udendørs og lagerfaciliteterne bestod også af udendørs opmagasinering.

Vald. Henriksen var blandt pionererne og formentlig helt frem til firmaets lukning en af de største forbrugere af rustfrit stål. En anden af pionererne og storforbrugerne var Rustfri Stålmontage, der lå på Sandtoften. Hos dem blev der fremstillet storkøkkener m.m. Disse firmaer udvekslede ofte bearbejdnings erfaringer og mange færdigprodukter fra Rustfri Stålmontage blev sendt til bejdsning hos Vald. Henriksen.

Det er helt klart, at stålværkerne, der producerede rustfrit stål og stålleverandørerne, helt fra starten havde en meget stor interesse i at få udbredt kendskabet og få skabt et behov for dette nye rustfri materiale. De var derfor på alle måder meget behjælpelige med ekspertise både ved bearbejdning og efterbehandling, men tilbød også meget fornuftige indkøbspriser og kreditter.

Rustfrit stål var på mange måder forskelligt fra det hidtil kendte sorte stål. Det var dengang vanskeligt at svejse i rustfrit stål, der opstod nemt slagge-indeslutninger ved elektro svejsning, men elektroderne blev dog bedre med tiden. Autogensvejsning var ganske simpelt ikke mulig. Først da man fandt på, at benytte argon som en beskyttelsesgas kunne man opnå gode resultater.

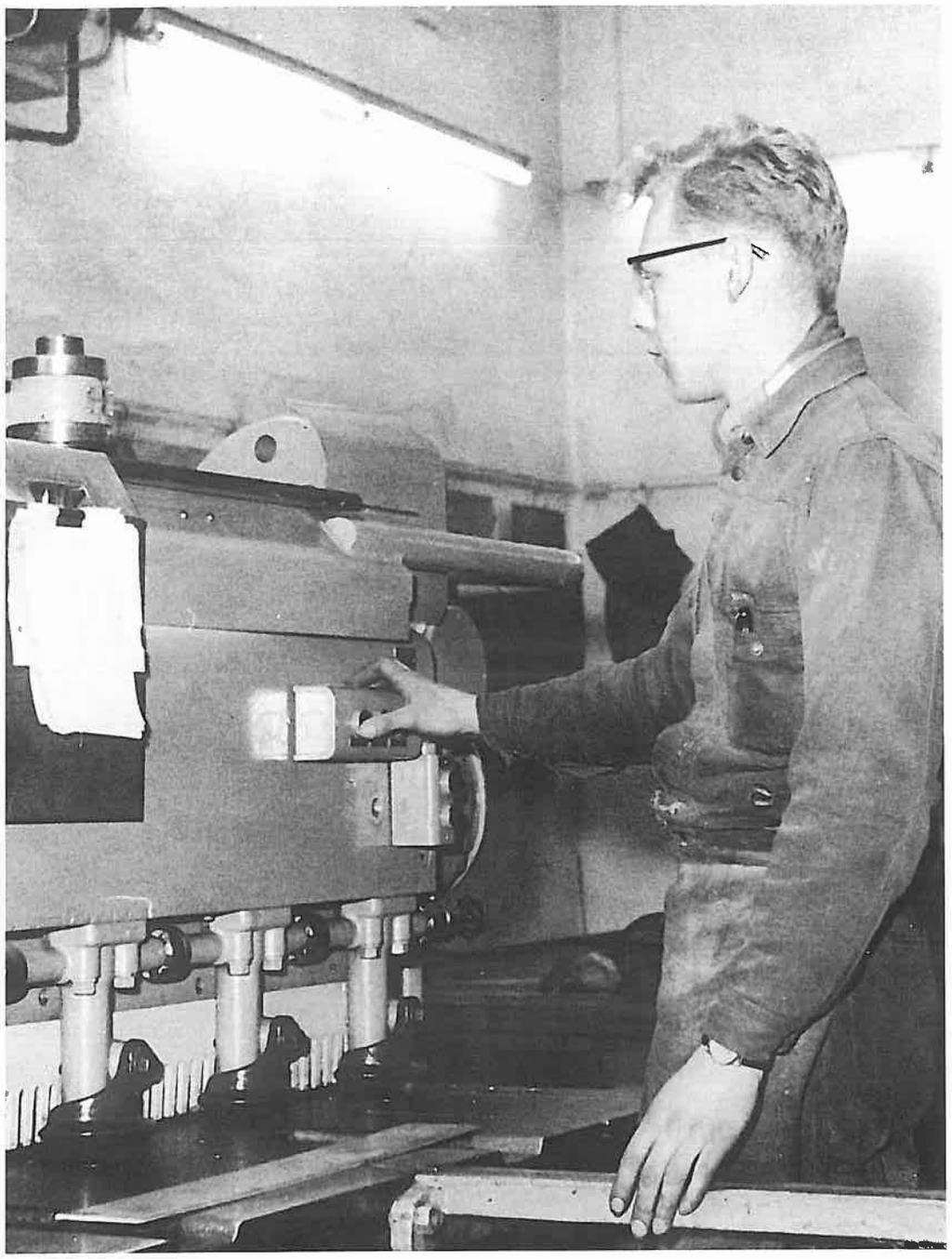

John Ejsing ved en Cincinatti maskinsaks, som Vald. Henriksen indkøbte for midler fra Marshallhjælpen. De nye og moderne maskiner var årsagen til, at firmaet kunne vokse sig så stort og blev så kendt i udlandet.

Kravet til svejsning af trykbeholdere, som Vald. Henriksen fremstillede var stort. Disse måtte kun udføres af svejsere med certifikat. Rustfri stålmaterialer til trykbeholdere blev leveret fra stålværkerne med certifikat, hvor både charge-nr. og prøve-nr. var stemplet i materialet. Samtlige stempler skulle forefindes i beholderen ved afprøvningen, hvilket blev kontrolleret af tilsynsmester Kay Ove Olsen fra arbejdstilsynet og dampkedelinspektoratet. Arbejdstilsynet fik papirer på samtlige trykbeholdere fra Vald. Henriksen og der kan man også i dag i givet fald se, hvorfra materialet stammer, og hvem der har udført svejsearbejdet.

Opkøb af underleverandører m.m.

Vald. Henriksen fik stor betydning for andre firmaer i nærområdet i 1950´erne. Man havde et meget tæt og godt samarbejde med maskinfabrikken ABCI, der havde overtaget Vald. Henriksens gamle fabriksbygning på Buddinge Hovedgade 80 i 1948, og som nu ligeledes var flyttet ud og lå som nabo på hjørnegrunden Sydmarken/Gladsaxe Møllevej, Sydmarken 42. De udførte alle former for dreje-, fræse- og maskinarbejder som lønarbejde for Vald. Henriksen. Efter få år blev samarbejdet dog så tæt, at Vald. Henriksen simpelthen overtog hele virksomheden ABCI med alle deres ansatte og hele deres maskinpark.

Samtidig med overtagelsen af ABCI blev der indkøbt flere store VDF drejebænke samt et DEVLIEG fræseværk. Dette betød, at man nu rådede over og selv styrede et perfekt maskinværksted indrettet hos Vald. Henriksen til fremstilling af tekstilfarverimaskiner.

Da der på den tid var rigeligt med plads på Sydmarken 44 solgte man ABCIs eksisterende bygning på hjørnegrunden Sydmarken/Gladsaxe Møllevej, til Dansk Kedelforening, der i år 2000 rev bygningen ned for at lave et storstilet nybyggeri med bro over Sydmarken mellem Dansk Kedelforenings to nye bygninger på Gladsaxe Møllevej.

På Gladsaxevej 120 lå Dansk Ventil Industri. Hovedparten af deres produktion bestod i at fremstille automatskabe og styreenheder til farverimaskinerne hos Vald. Henriksen. Dette foregik selvsagt i tæt samarbejde firmaerne imellem, og resultatet blev da også, at Vald. Henriksen på et givet tidspunkt købte hele firmaet og overførte de ansatte til en særlig indrettet el-afdeling hos Vald. Henriksen.
Vald. Henriksens politik var med andre ord om muligt at mindske antallet af underleverandører. Ved selv at opkøbe firmaerne og lade deres ekspertise indgå i Vald. Henriksen sparede man på sigt penge og undgik unødig konkurrence.

Samarbejde med andre firmaer

Vald. Henriksen havde et godt samarbejde med mange af de omkringliggende virksomheder. Når det gjaldt aftagere af firmaets produkter, var dette naturligvis også meget vigtigt. Vald. Henriksen leverede en hel del farve- og blegemaskiner til garnfarveriet B.W. Wernerfeldt på Vandtårnsvej 83. Garnfarveriet oplevede en uhyggelig brand, der næsten efterlod bygningerne brændt ned til grunden, men Vald. Henriksens ansatte arbejdede i to-hold skift for at fremstille nye farverimaskiner til dem, således at Wernerfeldt hurtigt kunne genopbygges og komme i gang igen.

Der fandtes også flere deciderede leverandører af råvarer i Gladsaxe. F.eks. leverede Stavanger Stål på Sydmarken 31 plader, rør, fittings m.m. til Vald. Henriksen.

OCA på Sydmarken 33, hvor værkfører Arne Andersen herskede i mange år og var Vald. Henriksens direkte kontaktperson, leverede de store, tykke, rust-

Rekord Tandhjulsfabrik grundlagt 1927 og flyttet til Vandtårnsvej i 1951.

frie rondeller, som blev kuplet og krempet til beholderbunde. Hos OCA kunne man nemlig, som lønarbejde, i deres meget store hydrauliske presser optrykke disse.

Fra Erik Kjærs Trælast på Østmarken 5 købte man træ til de store emballage kasser, der blev brugt til forsendelse og fra Rekord Tandhjulsfabrik på Vandtårnsvej 85 blev der selvsagt leveret mange forskellige typer af kæder, tand- og kædehjul til Vald. Henriksen.

Løn - & overenskomstforhandlinger

Ca. 1960 var der en længerevarende, landsdækkende strejke. Arbejdstagerne skulle i forbindelse hermed give møde for kontrol og udbetaling af strejkeunderstøttelse. Til dette formål havde smedenes klub hos Vald. Henriksen fået stillet et lokale til rådighed af den daværende, meget snedige indehaver af restaurant Mosehuset. Restauratøren øjnede en kommende, stor fortjeneste og han blev da heller ikke skuffet i så henseende. Mosehuset lå efter indehaverens mening både smukt og centralt på plænen i Utterslev mose ved Mosesvinget/Hareskovvej. Når de ansatte hos Vald. Henriksen på grund af strejken ikke havde set hinanden gennem længere tid, var gensynsglæden stor, og selvfølgelig skulle det fejres med nogle øller. Mange ægtefæller kunne så på udbetalingsdage gå rundt og vente spændt på, hvor mange penge der nu var blevet tilbage, når deres mandfolk nåede hjem igen. De faste udgifter på det tidspunkt hed: Husleje, sygekasse, skat (ikke kildeskat) og kostpenge. Havde manden drukket for meget af strejkeunderstøttelsen op, stod menuen på vandgrød og anden sparemad i den efterfølgende uge.

Hvor gik man hen, når man gik ud ?

Skulle man i biografen lå Søborg Bio stadig på Søborg Hovedgade 66, hvor Super Brugsen i dag har til huse. Muligheder for levende musik og dans var der også. Rock og Beat var netop kommet til Danmark, og mange forskellige steder skreg pigerne sig hæse. Folk gik i ekstase, medens de smadrede borde og stole. Så slemt var det dog ikke i Gladsaxe. Måske fordi man i Gladsaxe ikke var sådan at bringe ud af fatning. Populære steder var der mange af, bl.a. Borgernes Hus på Søborg Hovedgade 77. Buddinge Kro lå der, hvor Gladsaxe Politistation ligger i dag, Buddingevej 265. Restaurant Centrum lå på Buddinge Hovedgade/Stengårds Allé, Buddinge Hovedgade 160, og er i dag blevet til en NETTO. Bagsværd Kro forsvandt helt, og der er nu en stationsplads. Endelig var der så også både restaurant Skovbrynet og Bøndernes Hegn.

Det farefulde vokseværk

Omkring 1962/63 fik man igen pladsproblemer på Sydmarken 44. Man gik derfor i gang med at udvide virksomheden ved at bygge endnu en ny hal, med fuld kælder ud imod Sydmarken og direkte op mod de eksisterende haller.

Smedeafdelingen blev udvidet, og i den resterende del blev der indrettet en hal med et samlebånd for VH-Super Jiggere efter samme princip, som det der i sin tid blev benyttet hos Henry Ford.

Kælderetagen blev indrettet til omklædning, toiletter, vaskerum og kantine, selvom det ikke var alle de ansatte, der hyldede renlighedsprincipperne. En af sliberne blev kaldt Skarnbassen, han var ofte lige så snavset, når han mødte om morgenen, som når han gik hjem fra arbejdet om aftenen.

Der blev ligeledes opført en lav kontorbygning mellem den eksisterende kontorbygning og op mod gavlen til fabrikshallerne. De ansatte kunne herefter gå direkte fra tegnestuerne og kontorerne ned på fabrikken.

Gruppebillede af VH's ansatte i begyndelsen af 1950'erne.

Byggeriet blev fortsat med en tilsvarende hal i den modsatte side af grunden på Sydmarken - med fuld kælder samt en vareelevator. Hele kælderen her blev indrettet til lager og reservedele.

Der blev indkøbt nye og større pladeforarbejdningsmaskiner og automatsvejsemaskiner. Hvor det var muligt, blev der også lavet indskudte etager i form af nogle balkoner. Herefter var der ikke flere udvidelsesmuligheder, bortset fra syrehuset/bejdseriet, som også blev opført i forbindelse med den sidste udvidelse af bygningerne på Sydmarken 44.

For at kunne gennemføre disse meget omfattende byggerier havde Vald. Henriksen købt den ene af de store, gamle kornlader på Gladsaxe Møllevej, der oprindeligt havde tilhørt Mørkhøjgård. Vald. Henriksen forestod selv hele udvidelsen af byggeriet, og smedene i firmaet fremstillede og monterede selv de meget store stålkonstruktioner.

Tagpladerne bestod af nogle profilerede Leca betonplader, købt hos Lemvigh, Müller & Munck. Disse plader blev båret oppe af meget store, kraftige jernprofiler, af typen DIP 32, indkøbt hos stålleverandøren Brødrene Edstrand. I første omgang blev disse jernprofiler leveret til Aalborg Værft, hvor de blev opvarmet og bukket i facon. Herefter blev de af stålleverandøren, på deres specielle lastbiler - transporteret til laden på Gladsaxe Møllevej, hvor den endelige forarbejdning foregik.

Når disse lange og meget store jernprofilbuer var færdige, blev de trukket af sted på en specielt bygget vogn efter en traktor og kørt ud imellem trafikken på Gladsaxe Møllevej og frem til fabrikken på Sydmarken. Man tænker på, hvad i alverden færdselspolitiet ville sige til en lignende transport i dag?

Selve montagearbejdet af jernprofilerne og tagpladerne foregik i samarbejde med løftekraner fra BMS. Når løfteåg, stropper, stålwirer og lignende skulle flyttes eller afmonteres, så klatrede en af arbejdsmændene simpelthen op ad jerndrageren iført træsko - uden sikkerhedsline eller nogen som helst anden form for sikkerhedsudstyr! Ingen kom dog til skade under nogen af byggerierne.

Da man byggede disse nye produktionshaller, var bl.a. Klatre Aben, Thorkild, der i det daglige ellers virkede som metalsliber med ved dette arbejde. Øgenavne var et meget udbredt fænomen hos Vald. Henriksen og, Klatre Aben fik da heller ikke sit øgenavn for ingenting. Da jernprofilerne til de nye hallers tag skulle lægges, var det konsekvent Klatre Aben, der kravlede rundt på de forskellige jernprofiler i op til 10 – 15 meters højde - altid uden nogen form for sikkerhedsudstyr. (Optagelser af selve byggeprojektet m.m. findes på Lokalhistorisk Afdeling og kan lånes til gennemsyn.)

Firmaet var på dette tidspunkt vokset ganske gevaldigt fra den spæde start på Buddinge Hovedgade 80. Nu var der ca. 350 ansatte, fordelt på funktionærer, smede, maskinarbejdere, metalslibere, arbejdsmænd og 36 lærlinge.

Lærlingeuddannelse

Lærlinge blev ansat hos Vald. Henriksen efter en fast turnusordning fordelt med 24 smede- og 12 maskinlærlinge. Arbejdstiden var dengang på 48 timer om ugen, - man gik nemlig også på arbejde om lørdagen. For lærlingenes vedkommende, skulle de i vinterhalvåret desuden følge en teoretisk undervisning, der foregik efter fyraften 3 gange om ugen fra kl. 17.30 til kl. 20.00.

Mange lærlinge har gået på Søborg Tekniske Skole, Søborg Hovedgade 122, der lå lige overfor, hvor sporvognslinie 16 i sin tid havde sin endestation ved Søborg Torv. Denne tekniske aftenskole var simpelthen alt for lille til de mange lærlinge, der nu var i industrikvarteret.

Her var ganske små klasselokaler, som blev opvarmet med fast brændsel i en kakkelovn. Koks blev fyldt på af skolens pedel hr. Madsen flere gange hver aften, så sagde eleverne: „Nu kommer Madsen oksende, med brænde spand og koksene". På særligt kolde vinterdage stod ovnen derfor gloende og buldrede i alle klasselokalerne henne i det ene hjørne. Mange lærlinge fik sig en god lur på denne aftenskole. Ofte havde de hele dagen været i gang ude i kulden med et fysisk hårdt arbejde, og de sad nu efterfølgende inde i varmen med meget tæt lukkede øjne og tænkte meget grundigt over deres teoretiske emner!

Andre lærlinge var mere heldige. De kunne følge undervisningen på de moderne skoler, som Søborg Tekniske Skole på grund af pladsmangel gjorde brug af, nemlig: Marielyst, Buddinge og Bagsværd skoler. Mange forskellige lærlingefag fik deres teoretiske undervisning på disse aftenskoler. Faggrupperne var måske ind imellem slemme ved hinanden, når de var samlet på aftenskolerne. Så kunne det lyde: „Hvis du ingen hjerne har, så kan du blive blikken´slar!

Smedelærlinge fra Monberg & Thorsen, DANO og AJVA blev ofte hånet fordi de kun arbejdede med „sort" jern. Man mente ikke det krævede så store

Alle lærlinge på VH.

færdigheder og så megen akkuratesse, som når det gjaldt rustfrit stål. Smedearbejde udført af de sorte smede skulle nemlig altid males, og deres mange fejl kunne på denne måde let skjules, før arbejdet kunne bedømmes som værende færdigt. Eller som det var tilfældet med lærlingene fra AJVA, hvor man fortrinsvis fremstillede olietanke. Når olietankene var færdige, blev de „bare" gravet dybt ned i jorden, og ingen skulle så nogen sinde se mere til deres arbejder, så lidt buler her og der kunne vel ikke have den store betydning.

Selv om tonen blandt disse unge lærlinge til tider kunne være hård, så var der ikke mange af dem der løb rundt og lavede hærværk, eller slog de gamle damer ned og røvede deres tasker. Unge mennesker dengang havde helt andre ting at bruge deres energi og sparsomme fritid på.

Mange lærlinge blev dygtige, alsidige håndværkere, som selv kunne lave de nødvendige pladeudfoldninger uden regnemaskiner. De havde et grundigt kendskab til formlerne og geometrien og var dermed selv i stand til at beregne disse med blot almindelig blyant og papir for senere at udføre dem ved opmærkninger direkte på deres materialer til beholdersvøb, kegler, rørbøjninger, kuplede låg og bunde m.m. I dag foregår den slags på tegnestuernes computere med CAD/CAM eller programmerne bliver leveret direkte til maskiner eller robotter på fabrikken, som herefter foretager de nødvendige udstansninger, forarbejdninger eller udskæringer med laserstråler.

Når lærlingeuddannelsen var slut hvad så ?

Når læretiden var forbi og svendebrevet var opnået, blev ansættelsesforholdet betragtet som ophørt. I mange virksomheder blev lærlingene brugt som en billig arbejdskraft. Når de nu skulle til at tjene penge, og den rigtige svendeløn skulle udbetales, var der flere af virksomhederne, som pludselig ikke længere havde brug for deres arbejdskraft. Hos Vald. Henriksen fik de fleste lærlinge, der ønskede det, lov til at fortsætte som faglærte.

Herefter blev næsten alle lærlinge, når de havde afsluttet deres uddannelse, indkaldt til forsvaret for at aftjene deres obligatoriske værnepligt. Dengang var tiden temmelig urolig. Den kolde krig var i gang, luftbroen til Berlin blev oprettet, der var opstand i Ungarn i 1956, krig i Korea, krise i Suez og mange flere steder var der også, som nu, desværre store problemer. Militærtjenesten her i Danmark var på ikke mindre end 16 måneder og til en løn, som bestemt ikke var større end lærlingelønnen. Både hæren, marinen og flyvevåbenet havde et stort behov for disse unge faglærte, og mange fortsatte også deres uddannelse som fast personel ved forsvaret.

Svendebrevet kunne også være adgangsgivende til en videre uddannelse som værkfører, maskinmester, teknikumingeniør eller noget helt andet - mulighederne var mange.

Mange lærlinge, der havde overstået militærtjenesten, vendte tilbage til Vald. Henriksen som faglærte. De fleste ville også gerne have egen lejlighed, meget gerne her i kommunen. Dengang var der, som nu, også en stor mangel på boliger. For at komme i betragtning til en lejlighed måtte man være gift, have et barn eller i hvert tilfælde ved en lægeattest kunne dokumentere, at et barn snarligt var på vej. På Gladsaxe Rådhus blev i massevis af bryllupper indgået på den tid. Hurtigt og nemt gik det hos den over hele landet så kendte borgmester Erhard Jacobsen. I alt ca. 1300 par viede den aktive borgmester i løbet af 16 år.

Søborg Tekniske Skole, Søborg Hovedgade 122, blev opført i 1924 og revet ned i 1982/83. Foto fra 1944.

Gruppebillede af de ansatte ca. 1950.

Unge mennesker, der efter deres bryllup, havde været så heldige at få tildelt en af de mange moderne sociale boliger, som var under opførelse i Gladsaxe Kommune, gik også gerne og ventede deres første barn.

Den slags familieforøgelse skete gerne her i kommunen oppe på Søborg Torv, hvor Astrid á Rogvis Fødeklinik var indrettet netop til formålet. Mange borgere i Gladsaxe har født deres barn/børn der, og mange er også selv kommet til verden netop på denne klinik. Tidligere lå der også en fødeklinik nede på Carl Blochs Allé 7-9, i den bygning, som Gladsaxe Kommune i dag har indrettet til socialt lokalkontor for området i og omkring Søborg.

Ledelsen af firmaet Vald. Henriksen

Stifteren og navngiveren af firmaet, ingeniør Valdemar Henriksen, var afgået ved døden under en forretningsrejse til Sverige omkring 1955. Firmaet fortsatte derefter som familieejet virksomhed, med en bestyrelse og en ledelse sammensat blandt andet af nogle af de unge ingeniører, der havde været med helt fra starten.

Den ene af disse unge ingeniører var Hans Nielsen. Hans Nielsen var svoger til Valdemar Henriksen og blev udnævnt til administrerende direktør. Hans Nielsen var en rolig, behagelig og meget afholdt person i firmaet. Han var også manden, der udtænkte og fik patenteret de mange forskellige ma-

skintyper. Hans Nielsen var en pæn og meget respektabel direktør, altid velklædt og med en humoristisk sans.

En gang havde man i firmaet konstrueret og fremstillet en helt ny type pumpe og Hans Nielsen gav besked om, at han selv ville være til stede nede på fabrikken, når maskinen ville være klar til afprøvning for første gang.

Tidspunktet var inde og Hans Nielsen blev tilkaldt. Der stod han nu i sin pæne habit med sin uundværlige cigar i munden og ventede spændt. I forventningens salige glæde stak han hele overkroppen ind over det store vandbassin for bedre at kunne iagttage vandets strømningsforløb. Herefter gav han besked til en af montørerne om at starte motoren. I næste sekund stod der en vandsøjle med en kaskade af vand lige op i luften og plask ned over Hans Nielsen. Cigaren gik ud, og Hans Nielsen blev dyngvåd. Han så blot forbavset på montøren og sagde: „Jeg tror bestemt, at De har fået forbundet motoren forkert, for pumpen kører jo den forkerte vej". Herefter sagde han - tørt - „Kald på mig, når De er klar igen". Så drejede han stille og roligt rundt på hælen, gik dyngvåd tilbage gennem hele virksomheden og op til sit kontor. Til stor moro og til megen forbavselse for alle de øvrige ansatte på hele fabrikken.

En anden af de oprindelige, unge ingeniører, Axel Petersen, blev direktør med ansvar for den daglige drift af firmaet og fik sammen med Hans Nielsen stor betydning for firmaets trivsel fremover. Axel Petersen forstod allerede dengang betydningen af at være en god virksomhedsleder, og han fik knyttet mange af de ansatte tæt til firmaet. Næsten alle betydelige funktionærer kom fra firmaets egne rækker. Funktionærerne talte værkførere, folk med ansvar for indkøb, planlægning og drift, lagerfolk m.m.

En underdirektør, Knud Jespersen, blev også udnævnt med ansvar for salgsafdelingen. Han tog sig af handlen med udlandet og rejste derfor meget. I 1955 skaffede han firmaet en kæmpeordre fra USSR. Denne ordre var faktisk så stor, at den var ved at tage livet af firmaet, idet man ved effektueringen af denne ene store ordre, desværre ikke samtidig kunne tilgodese kunderne ude på det øvrige marked.

Akselfabrikken

Selvom byggerierne på Sydmarken 44 efterhånden var afsluttet opstod der hurtigt nye pladsproblemer. Man tog derfor kontakt til forskellige virksomheder i Gladsaxe, som havde et stort forbrug af aksler. Blandt disse var f.eks. E.O. Farstrup på Generatorvej 10. Sammen med flere andre interesserede virksomheder startede man derpå en specialfabrik for aksler: Dansk Akselfabrik A/S i Hvidovre.

Efter nogle år opstod der beklageligvis nogle økonomiske problemer og forskellige samarbejdsvanskeligheder mellem aktiehaverne, så efter nogen diskussion enedes man om, at Vald. Henriksen skulle overtage hele herligheden, hvorpå Vald. Henriksen flyttede virksomheden med ansatte til en lejet bygning på Gladsaxe Møllevej 19, det tidligere SAG/Kenwood. Første etage i denne bygning indrettede Vald. Henriksen nu til direktions- og salgsafdeling med show-room og konferenceværelser.

Gode, næsten alkoholfrie fest-traditioner

En gang om året var der tradition for, at Vald. Henriksen inviterede alle ansatte + eventuelle koner/kærester på skovtur. Da firmaet var størst kunne antallet af deltagere løbe op i ca. 700! Alle mødte op på fabrikken på Sydmarken iført fint tøj, og man fik tid og lejlighed til at møde hinandens respektive påhæng. Efter nogen tid blev alle afhentet af turistbusser og under festlige former kørt ud i det blå.

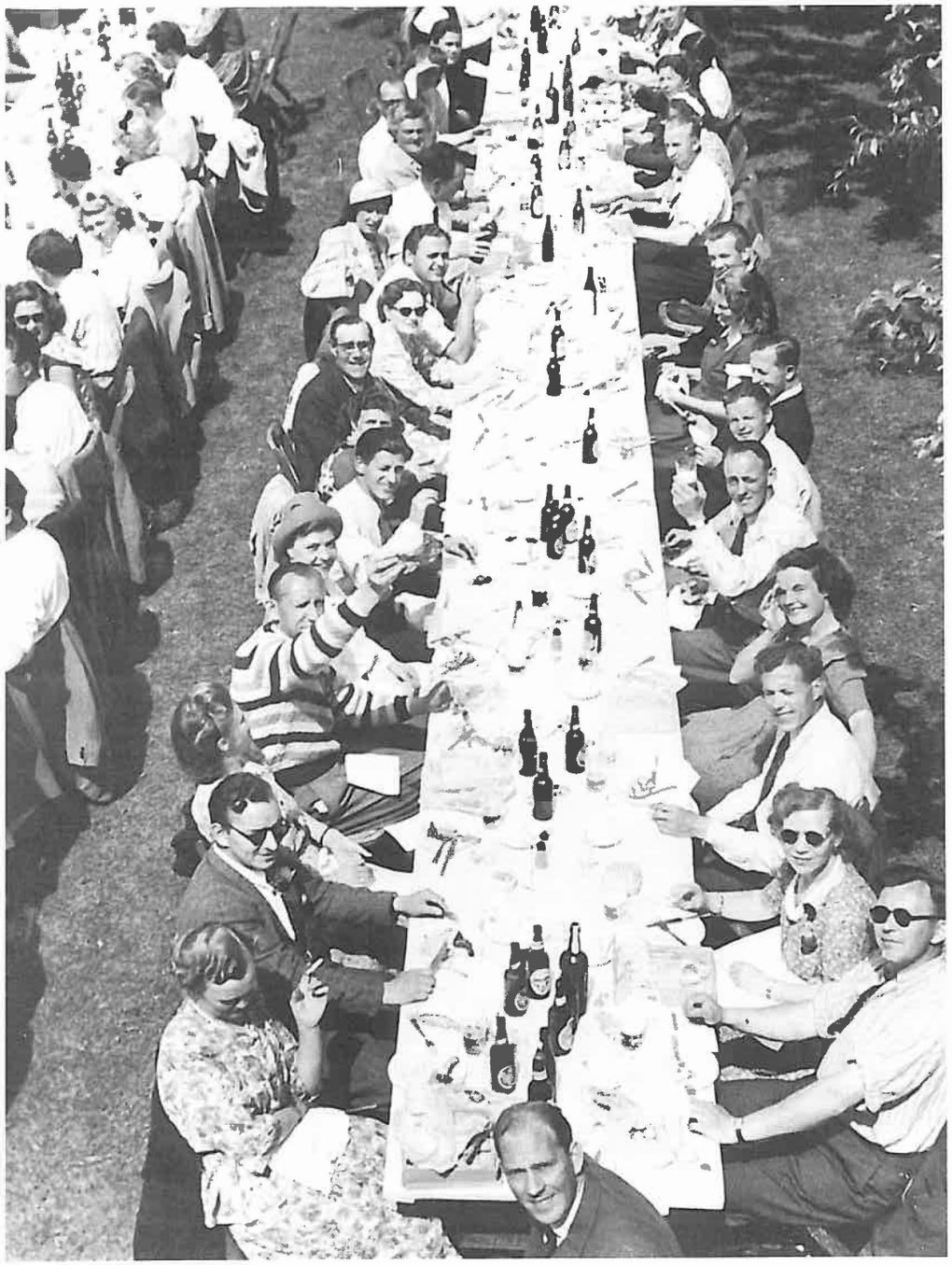

Skovtur 2. juli 1949 til Asminderød Kro

Som regel var første stop på skovturen keglebanen ved Aldershvile Slotspavillon, hvor årets keglekonge skulle findes. Herfra kørte man så til et udenbys spisested, hvor der var rigeligt af både mad og drikkevarer. Der var altid sørget for god underholdning, og der var levende musik og mulighed for at danse, inden alle igen efter en festlig dag, skulle hjem til Vald. Henriksen med turistbusserne.

Julefrokost var også en fast tradition i mange år, men disse foregik i fabrikkens kantine uden koner/kærester. Derfor blev stemningen en del mere løsslupen end på skovturen.

For at undgå for meget drikkeri i forbindelse med julen, indførte Vald. Henriksen en julefest, hvor kun folk, der var ædru, kunne deltage i julelotteriet. Ge-

Ulrikka Harder startede i 1921/22 en lille legetøjsforretning på Selma Lagerløfs Allé 52. Efterhånden som Søborg blev bebygget, udvidede familien Harder deres forretning, så den endte med at have et varesortiment, der var en mellemting mellem en isenkrams og et byggemarkeds. Familien Harder solgte butikken i 1981.

vinsterne til julelotteriet var som regel store, varige goder til hjemmet, såsom støvsugere, køkkenmaskiner, fjernsyn, radioer, båndoptagere, fotoapparater, fine æsker chokolade, parfumer, smykker m.m. Alt sammen noget som koner/kærester kunne bruge.

Mange af disse julegaver blev indkøbt hos den daværende store og meget kendte isenkramforretning E. J. HARDER & SØN på Selma Lagerløfs Allé 52. Denne forretning fungerede næsten på samme måde som byggemarkederne SILVAN/BAUHAUS gør i dag. Hos HARDER, som blev meget benyttet af mange både håndværkere og private i kommunen, kunne man købe alt muligt lige fra byggematerialer, sten og grus til alle former for isenkram, skruer og møtrikker samt køkkenudstyr og porcelæn.

Ting som denne virksomhed ikke måtte have hjemme på lager, kunne de altid skaffe. Deres slogan var: „HARDER har det"! De senere år blev lotteriet hos Vald. Henriksen dog ændret, så der i stedet blev uddelt gaver til alle ansatte i form af en flæskesteg, and eller rødvin.

Drikkeri i arbejdstiden

Drikkeri på arbejdspladsen var et problem hos Vald. Henriksen, sådan som det også var på mange andre arbejdspladser, hvor hårdt fysisk arbejde var det mest almindelige. F.eks. var der i firmaet en ældre smedesvend, der blev kaldt Don Pedro. Han var meget munter, men noget drikfældig. Don Pedro var med til at bygge den store gasbeholder i Mørkhøj, men han havde selverkendelse nok til at indse, at han skulle holde op med dette arbejde, når man nåede op til 2. sals højde, for med den tids manglende sikkerhedsudstyr, så var et styrt fra disse højder ikke noget at spøge med.

Vald. Henriksen var blandt de første virksomheder i Danmark, hvor der blev udstedt totalt spiritusforbud på arbejdspladsen. Den daglige leder, direktør Axel Petersen, forbød salg eller indtagelse af noget, der var stærkere end lyst øl, hvis det skulle foregå i arbejdstiden. Forbudet medførte herefter, at en lys øl hos Vald. Henriksen blev omdøbt til en AP´er.

Personalepleje og gode historier

De ansatte var generelt meget glade for personalepolitikken hos Vald. Henriksen. Det kunne man bl.a. se ved at folk, der søgte og fik ansættelse i firmaet som regel i forvejen havde en eller anden form for tilknytning til stedet i form af familie, venner eller bekendte. Når man var blevet ansat, var det normalt at forblive på stedet en stor del eller hele sit arbejdsliv igennem, så jubilæer for 25 år eller mere var ikke usædvanlige.

En af firmaets værkførere hed Otto Højer. Han havde været med fra firmaets start og boede selv i Dragør. Hver dag tog han turen frem og tilbage til Vald. Henriksen. De sidste år kørte han i en ældgammel folkevogn, der kun lige kunne hænge sammen, indtil han skulle gå på pension i en alder af 67 år. Da den magiske dato var passeret, blev folkevognen udskiftet med en knallert - en såkaldt Velo.

Efter nogen tids forløb blev det dog lidt for kedeligt, at gå rundt derude i Dragør, så Otto Højer besluttede at køre ud for at besøge sine gamle kolleger. Uvant som han endnu var med sin nye, fine Velo, glemte han at dreje af og køre ad cykelstien, da han nåede frem til Bellahøj. Højer tog derfor turen på sin Velo, som han tidligere normalt gjorde i sin bil ned under og gennem tunnelen ud ad Hareskov motorvejen til stor undren for de dyttende bilister.

På Vald. Henriksen blev Otto Højer modtaget med stor glæde og med mange øller. Det måtte fejres, at han havde overlevet turen ad motorvejen på sin knallert. Resultatet blev, at Højer, der i parentes bemærket var en kraftig herre, blev noget beruset. På vejen hjem skulle han træde sin Velo i gang. Han trådte til med hele sin vægt, men knækkede derved en pedal og faldt desværre så uheldigt, at han brækkede både en arm og et ben. Om mange store mænd siges det, at de faldt med ære, men om Vald. Henriksens forhenværende værkfører Højer siges, at han faldt med sin Velo.

Billenberg var ansat som funktionær på lageret, han var her den ansvarlige for firmaets postforsendelser. En lille mørkhåret mand, med meget kraftige hornbriller altid iført en brun kittel, og med en stump cerut i munden. Tidligere havde han været købmand, og handlede nu meget gerne fortsat blandt ansatte hos Vald. Henriksen med alt muligt, lige fra store dunke med saftevand til kondomer. Han gik altid med en masse kontanter i sin store prangerpung, og han gav gerne kortvarige lån til alle, som måtte have behov til den førstkommende lønningsdag.

Sandormen var en smed, der gik under jorden og for det meste holdt til nede i fyrkælderen, hvor han passede varmecentralen. Han havde tidligere haft ansættelse som klovn i et omrejsende cirkus. Han var altid fuld af skæg og ballade, og ved enhver lejlighed, som bød sig, gav han gerne et nummer. Skulle nogen hos Vald. Henriksen have brug for en festsang, så kunne han med nogle få stikord, hurtigt få lavet en sang.

Det samlede personale december 1948. Der var 8 lærlinge, 15 svende, 13 diverse og 12 funftionæer. I alt 48 personer.

Slibning af rustfrit stål var et snavset og meget beskidt stykke arbejde, som siden har vist sig at være et utroligt farligt job. Arbejdstilsynet har nu påvist, at mange slibere fik stenlunge på grund af det meget fine slibestøv. En af disse, som dengang var ansat som metalsliber hos Vald. Henriksen, var Landwehr Johan, som kom fra Holland. Han var en mand med meget livlig fantasi, så han blev hurtigt omdøbt og fik tilnavnet - Den Lyvende Hollænder.

Blålyset var svejser. Han var ofte til stor gene for andre kolleger, for han glemte alt for ofte at sætte en svejseskærm for det generende lys, når han arbejdede.

Lige siden firmaets start gik alle funktionærer med kitler. Kontorfunktionærerne med hvide kitler og værkstedsfunktionærerne med deres brune kitler. For at opnå en større ensartethed udadtil fik alle rejsemontørerne på et senere tidspunkt grønt arbejdstøj med logo „VH" på ryggen. Fine så de ud og stolte var de, når de gik rundt i deres fine arbejdstøj. Indtil en af montørerne en dag var i Tyskland, hvor de tyske kolleger lo ad ham. Adspurgt om hvorfor, de lo, fik montøren oplyst, at de dernede også kendte til udtrykket VH, nemlig von hinten, dette udtryk blev brugt i et miljø for homoseksuelle. Så var det bestemt ikke særligt sjovt længere. Da firmaet på et tidspunkt blev overtaget af Intencive fik samtlige ansatte på fabrikken blåt arbejdstøj med logo og navn på.

Sportsklubberne

Som endnu et personalegode havde Vald. Henriksen en serie vældig aktive sportsklubber. De ansatte kunne spille fodbold, bordtennis, kegler, billard eller fiske sammen med kollegerne efter fyraften. Disse klubber hjemførte mange forskellige præmier og pokaler, hvoraf nogle i dag befinder sig i Gladsaxe Byarkivs lokalhistoriske afdeling.

Energikrise og andre kriser

Oliekrisen i 1973 gav store problemer for Vald. Henriksen, ligesom den gjorde for mange andre virksomheder. Farverierne rundt omkring havde alle et enormt energiforbrug, og det påvirkede straks afsætningsmulighederne. En svigtende ordretilgang og deraf følgende indskrænkninger og afskedigelser betød, at Vald. Henriksen måtte skrue meget ned for aktiviteterne. Man gik derfor straks i gang med at udvikle nye og mindre ressourcekrævende typer farverimaskiner, hvilket var et dyrt og krævende arbejde.

Vald. Henriksen blev også ramt af arbejdsnedlæggelser ind imellem. En af arbejdsnedlæggelserne blev uforglemmelig, fordi der i firmaet var ansat en arbejdsmand, der hed Maler Ole. Han var i sin tid startet med at male støbejerns gearkasser - deraf hans navn. Siden hen blev han funktionær og holdt til i Vald. Henriksens lade på Gladsaxe Møllevej, hvor man normalt pakkede farverimaskinerne inden forsendelse.

Maler Ole havde en speciel hobby - han spillede sækkepibe! Da laden, hvor han arbejdede, lå godt afsides fra andre bebyggelser, kunne han bruge den som øvelokale. En gang under en længere arbejdsnedlæggelse gik Maler Ole rundt og blæste på sin sækkepibe, og med en øresønderrivende larm gik alle funktionærerne i gåsegang efter ham gennem alle fabrikshallerne, som en moderne udgave af Rottefængeren fra Hameln.

På et tidspunkt ønskede man et generationsskifte i ejerforholdet og ledelsen af firmaet. Der blev derfor indgået aftale med Privatbanken og Intencive, som overtog og videreførte firmaet - dog uden at foretage navneændring.

Firmaets sidste år

Den nye ledelse gav tiltrængt fornyelse. Der kom atter gang i firmaet, for de nye ejere havde både penge og visioner om at være blandt de bedste og største på verdensmarkedet, når det gjaldt farveri- og tekstilbehandlingsmaskiner.

Intencive styrede kontakten med og ledelsen af mange forskellige typer virksomheder i Danmark. Blandt disse virksomheder var der en, der fremstillede kaffeautomater, nemlig: Wittenberg i Odense. Også KEW, der fabrikerede en højtryksspuler i Hadsund, Basta Cykellåse m.fl. hørte med til Intencives organisation. Nu blev Vald. Henriksen en del af denne virksomhed.

Intencives hovedformål og opgaver i forbindelse med disse firmaer bestod hovedsagelig i at indsætte nye, kvalificerede og dygtige ledere i gamle virksomheder, der stod overfor et generationsskifte. De nye ledere skulle være i stand til, på en sund og fornuftig måde, at videreføre de virksomheder, der blev føjet ind i Intencives organisation. Intencive uddannede ofte selv disse ledere med henblik på netop den type opgaver. Da Intencive havde arbejdet med Vald. Henriksen i nogle år og desværre ikke havde opnået gode resultater, blev det besluttet atter at sælge Vald. Henriksen. Denne gang overtog Scaniro i Ålborg firmaet, men solgte det videre til en konkurrerende virksomhed i Holland.

Følgen af salget af Vald. Henriksen til virksomheden i Holland blev, at alle ansatte lidt efter lidt blev sagt op. Firmaets maskinpark blev solgt på auktion i august 2000. Resterende reservedele, tegninger, inventar og meget andet blev kørt til Holland. Selve bygningerne på Sydmarken 44 blev solgt på auktion i 2001.

Udviklingen, der førte til Vald. Henriksens undergang, var og er ikke unormal, men det gør det ikke mindre væsentlig at bevare mindet om den helt specielle kultur, der var kendetegnende for en af kommunens største arbejdspladser. De store fabrikshaller, hvor der engang var så megen aktivitet, står desværre i dag gabende tomme klar til udlejning!

Skulle nogle af læserne have mere at fortælle om Vald. Henriksen eller om andre af de her omtalte virksomheder, så er Gladsaxe Byarkivs lokalhistoriske afdeling meget interesseret. Er man i almindelighed blevet nysgerrig, så er der mulighed for at komme op på Arkivet og se to videofilm om firmaet, hvor den ene handler om VH Super Jiggeren, mens den anden viser mere om arbejdsforhold, byggeriet på Sydmarken med Klatre Aben m.m.

„Lykkehjulet 2."

Af: Kirsten Græse Olsen

Forord

De første 23 år af mit liv tilbragte jeg på Amager, idet jeg er født og opvokset i Hannovergade – en sidegade til Holmbladsgade.

Det har jeg beskrevet i min første bog „Lykkehjulet", der er blevet solgt på Sundby Bibliotek, der ligger lige i centrum af min barndoms gader. Den er udsolgt på nuværende tidspunkt.

Længe før, der kom „Lykkehjulet" i TV, havde jeg besluttet mig for at kalde min første bog „Lykkehjulet", idet jeg forestiller mig et „Lykkehjul" som fx på DyrehavsBakken, hvor der i stedet for tal er huller, og når så hjulet standser, ser man gennem pågældende hul en oplevelse, jeg har haft, så derfor kommer min historie ikke absolut i nummerorden, men efterhånden som jeg kommer i tanke om det.

Min første bog hed som sagt „Lykkehjulet", og en anden grund end ovenfor var, at jeg synes, jeg har haft en lykkelig barndom, selvom meget af den faldt under Anden Verdenskrig. Da jeg også synes, at jeg har haft en dejlig tid herude i Bagsværd, ja, hvad var så mere naturligt end at kalde bogen „Lykkehjulet „2?

Jeg har længe puslet med tanken om at skrive denne erindringsskitse om mine godt 40 år i Gladsaxe, så når jeg har sagt „A" for Amager, siger jeg nu „B" for Bagsværd.

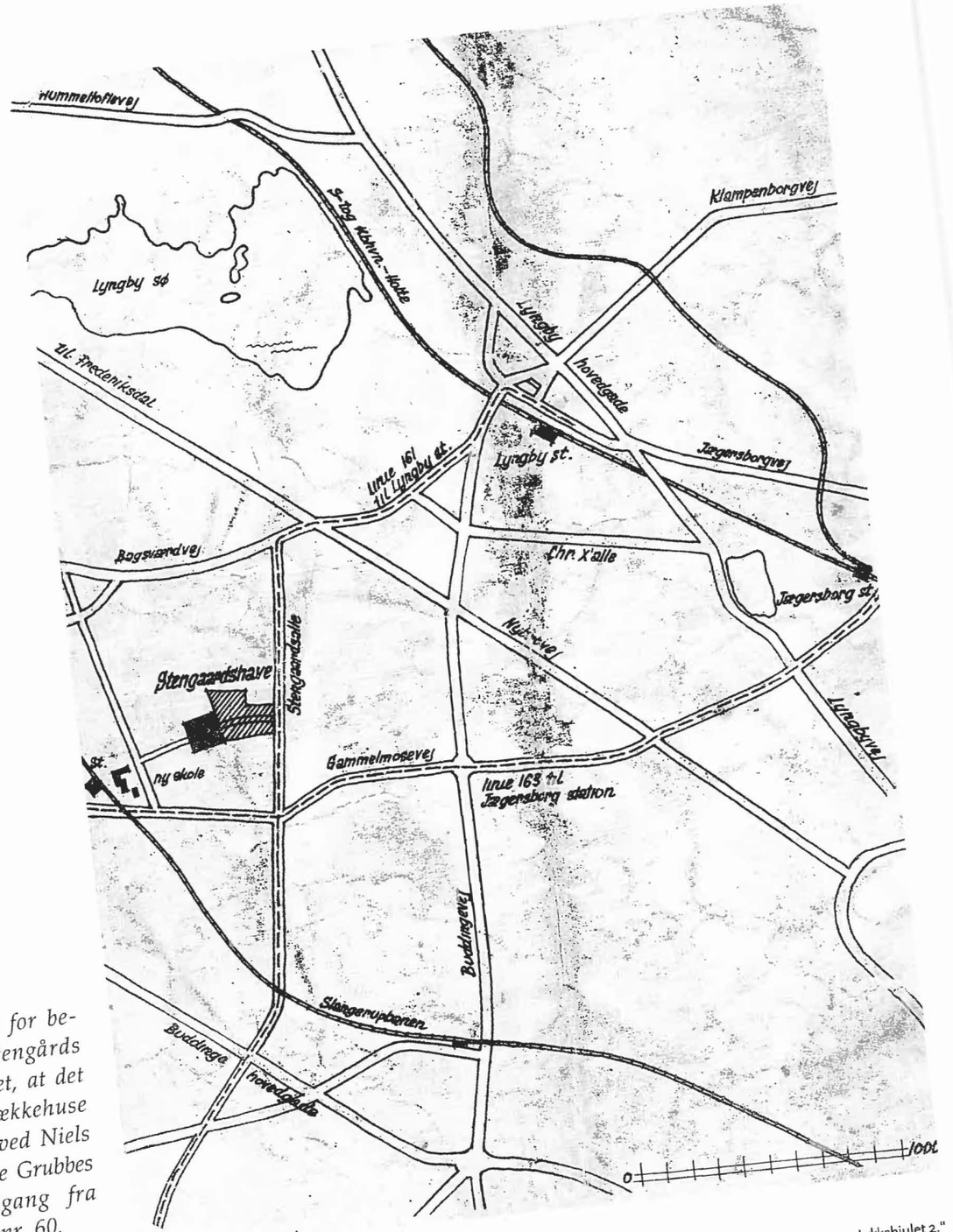

„Lykkehjulet 2."

I salgsprospektet for bebyggelsen „Stengårds Have" oplyses det, at det drejer sig om rækkehuse og dobbelthuse ved Niels Lyhnes og Marie Grubbes Allé, med adgang fra Stengårds Allé nr. 60. (Kort fra salgsprospektet)

„Lykkehjulet 2“

Mens jeg gik tur med min dejlige hund, Eike, i det skønne efterårsvejr, lod jeg tankerne flyve ca. 39 år tilbage.

Min senere mand og jeg havde på det tidspunkt kendt hinanden i ca. 1 år og syntes nu, det var på tide at få en lejlighed og blive gift; men det skulle vise sig, at det var ikke så ligetil. Se, for at få en lejlighed dengang i 1950-erne så skulle man helst være gift og have børn, eller i det mindste skulle der være et på vej, og det var ikke lige vores plan, nej vi ville giftes, have en lejlighed, og så skulle vi vente med børn, til vi i løbet af nogle år havde fået sparet penge sammen til et hus.

Sådan kom det imidlertid ikke til at gå, så vi måtte vente yderligere i ½ år på at blive gift og flytte sammen; men så flyttede vi til gengæld også ind i et helt nyt dobbelthus d. 20. juni 1959.

Verner Andersen, en kollega til min mand på „Georg Jensen Sølv“ i Ragnagade på Østerbro, havde læst noget i en avis med nogle „Statslånshuse“, der skulle bygges i Gladsaxe Kommune, nærmere betegnet i Stengårds-kvarteret. Han vidste, vi søgte lejlighed, og spurgte om mon ikke det var noget for os. Han og hans kone skulle i hvert tilfælde ud og se nærmere på det, så vi blev enige om også at tage derud.

I ca. 1954 var der bygget en del huse i samme stil i hvidpudset gasbeton på Stengårdsvænge, og her var der ét, vi kunne komme ind og se.

Huset var dejligt indrettet med indbyggede skabe og var i det hele taget fint indvendigt. Men til min forlovedes store fortrydelse, ville jeg ikke have sådan et hus, for de var bygget af gasbeton med brunt træværk på som pynt, og haven var jo ikke større end et frimærke, syntes jeg. Det var i hvert tilfælde ikke det, jeg drømte om.

Nu viste det sig, fandt vi ud af, at de nye huse skulle bygges i gule mursten uden træværk på, og haverne ville blive mere regulære, se det var jo straks noget andet. Dog var der et lille minus. For at holde prisen under 60.000 kr., ville det blive skrabet byggeri, så der ville ikke være indbyggede skabe, og komfur skulle man betale ved siden af. For øvrigt viste det sig, at det, jeg troede var hele haven, kun var forhaven.

Vi tog nu sammen med familien Andersen derud. Var der flere huse tilbage? Eller havde vi forspildt vores chance. Var vore ønskehuse tilbage? Midt på en jordmark med plankeværk om var en skurvogn, der fungerede som kontor for en ingeniør Jørgensen, hvis onkel stod for byggeriet. Vi så på planen over husene, og nu var det spændende, om der var to vestvendte dobbelthuse. Vi var heldige, der var endnu to ledige, oven i købet kun med et andet

hus imellem. Og der var også et hus ved legepladsen og et par rækkehuse. Så snart alle var solgt, kunne man gå i gang med byggeriet, og vi kunne straks gå i gang med at spare 8.500 kr. sammen på halvandet år. Det lyder ikke af så meget; men når jeg nu fortæller, at jeg i snit tjente 220 kr. om ugen, kan man nok forstå, at der ikke blev mange ører tilovers, når der var betalt kostpenge hjemme, skat, fagforening og så videre. Der skulle jo også spares op til møbler, flytning og bryllupstøj. Vi skulle have vestvendte huse, havde Andersen fundet ud af, for de ville få mest sol.

Stengårds have

Salgsprojektet fra 1957 oplyser at man kan køre med bus 161 til Stengårds Allé nr. 50 og ved Gedvad er der forbindelse til S-tog såvel i Lyngby som i Husum, samt til hurtigbussen mellem Gladsaxe og Rådhuspladsen. Der er 5 minutters gang til den nye Stengårdsskole og Stengården Station. Men husene skulle først betales - og derefter bygges.

Vi kom til at sidde for 223,20 kr. pr. måned – og indtil 1970 fik vi „kvadratmetertilskud".

Se, nu var næsten alt ok. Nu skulle de 70 huse bare bygges, og firmaet „Georg Jensen" skulle flyttes ud til Tobaksvejen, hvor de i forvejen havde grund og bygninger. Det skulle ske indenfor de næste 10 år, var planen, og det ville jo være fint for Jørgen, i stedet for at han skulle cykle ind til Ragnagade ved Vibenhus Runddel. Jeg skulle være hjemmegående og skulle slutte som porcelænsmaler inde på „Den Kongelige Porcelænsfabrik", inden vi havde været gift i tre måneder (på grund af skattefordel).

Byggeriet går i gang

Fra vi skrev under på huset, skulle der som sagt gå halvandet år, før det var færdigt. Det var en spændende tid. Vi tog mange cykelture til Gladsaxe fra henholdsvis Amager og Østerbro; men vi havde jo heller ikke så mange penge til andre fornøjelser. Jeg havde vist lige 15 øre tilbage pr. dag til en kop te til frokosten i kantinen.

Det var spændende at følge byggeriet, og da vi først havde fundet det hul, hvor vores hus skulle bygges, tog vi mange billeder, godt nok sort/hvide; men de er jo morsomme at have.

Selve arealet havde været brugt til gartneri for vanskelige drenge, der hørte til institutionen Stengården, og nu var det en jordmark med plankeværk om. Et sted manglede et bræt, og vi sagde gerne, at hvis min far, der var begyndt at få lidt mave, kunne komme igennem, ja, så kunne vi alle.

I foråret, lige før huset var færdigt, var vi ude og se på, naturligvis på cykel. Jeg havde mine flotte nye støvler på med hvidt lammeskind i (noget var der trods alt blevet råd til). Det var et værre snesjapvejr, så da vi for en gangs skyld gik ind fra Stengårds-

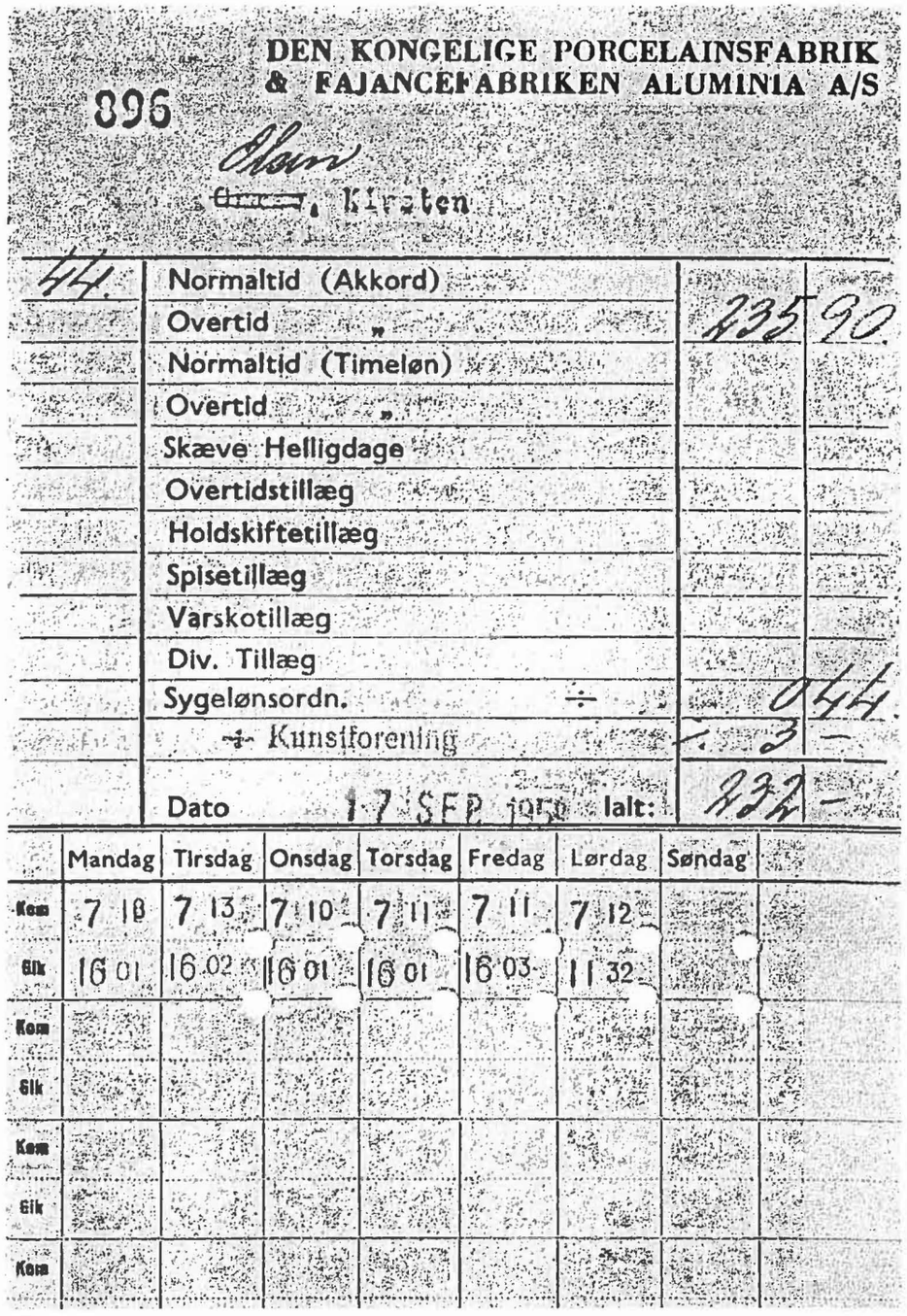

DEN KONGELIGE PORCELAINSFABRIK
& FAJANCEFABRIKEN ALUMINIA A/S

896

Olsen
~~Græse~~, Kirsten

44.	Normaltid (Akkord)		
	Overtid „	235	90.
	Normaltid (Timeløn)		
	Overtid „		
	Skæve Helligdage		
	Overtidstillæg		
	Holdskiftetillæg		
	Spisetillæg		
	Varskotillæg		
	Div. Tillæg		
	Sygelønsordn. ÷	0	44.
	÷ Kunstforening	3	—
	Dato 17 SEP 1959 lalt:	232	—

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag	
Kom	7 18	7 13	7 10	7 11	7 11	7 12		
Gik	16 01	16 02	16 01	16 01	16 03	11 32		
Kom								
Gik								
Kom								
Gik								
Kom								

Familien Olsen levede nøjsomt og slidsomt for at få råd til eget hus. Her ses Kirsten (født Græse) Olsens lønseddel som porcelænsmalerske fra september 1959. Pengene var små og arbejdstiden lang set med nutidens øjne.

Her er Marie Grubbes Allé ved at blive fuldt udbygget. Familien Græse Olsen fulgte flittigt byggeriet fra begyndelsen med fotografiapparatet. Her er grunden ved at blive støbt i 1957.

vænge, sank jeg i med først den ene støvle og så den anden i den kommende genbos have, og det endte med, at jeg satte mig oven på mappen med fotoapparatet i, nej, hvor så mine flotte støvler ud. Heldigvis var det dengang på mode med de såkaldte „giraftrusser" (gamacher), så jeg kom da hjem til Amager igen uden at blive syg.

Vi arbejdede begge på akkord, og pudsigt nok begge med kaffekander, idet Jørgen jo var sølvsmed hos Georg Jensen, og jeg malede mussel hos Den Kongelige Porcelænsfabrik. Mange år senere skulle det vise sig, at Georg Jensen aldrig flyttede til Gladsaxe, nej, tværtimod flyttede de ud til „Den Kongelige", der da havde skiftet navn til Royal Copenhagen, og udover de to firmaer er blandt andet også Holmegård Glasværk med i „familien". Var Jørgen ikke gået på efterløn, i 1987, så var han kommet til at arbejde i nøjagtig de samme lokaler, som jeg sluttede i 1959. Man kan næsten sige, at „ringen er sluttet".

Jeg var nu ikke altid lige begejstret, når vores overmalerinde tildelte mig kaffekander, for dels var de tunge, og dels gik de nemt itu, og så satte man penge til, hvilket jo ikke var så smart, når man skulle

Nu er det ved at ligne et rigtigt hus. Familien Græse Olsen glæder sig til at få foden under eget bord på Marie Grubbes Allé 33.

spare op til hus. Dog måtte jeg tilføje, at hun var nu flink til at give mig noget, man kunne tjene på, bagefter. I dag får man også penge for det, der går itu, men der er nu forbavsende lidt, der går itu, når man tænker på, hvor sart porcelænet er, inden det bliver glaseret og brændt. Vi må jo have haft nogle gode akkorder indimellem, for vi tog da en uge på ferie på Bornholm i 1958.

Efterhånden kom der gang i byggeriet, og det skete, at man kom til at kigge ind ad vinduerne i et forkert hus. Andersen vovede sig ind i et hus, og på vej op ad trappen til 1. sal mødte han ejeren af dette hus på vej ned. Ja, det er sådan noget, „vi gamle Marie Grubbere" kan more os over endnu, når talen falder på den gang.

Udover de 8.500 kr. til huset, sparede vi også sammen til møbler, flytning og bryllupstøj, så da vi fik penge tilbage af de 8.500 på huset, lunede det godt (i beløbet var der 2.500 kr. i depositum, og her fik vi de fleste tilbage!).

Brylluppet nærmer sig

Det var ganske flot, at vi fik disse penge retur, og ligeledes at den beregnede månedlige husleje på

En kop kaffe på „terrassen" for første gang i foråret 1959. Forfatterinden til disse erindringer drømmer om fremtidens havehygge.

ca. 223,00 kr. holdt. Min svigermoder var ellers noget betænkelig, da hun hørte om vore husplaner, og hun sagde bekymret: „Ja, det ser jo godt nok ud på papiret, men tror I nu, at I kan klare det?" Det kom dog til at løbe rundt, selvom vi kun havde en svendeløn + 3 ønskebørn. (Desuden skulle vi også betale til min mands søn fra hans 1. ægteskab).
Vi nåede da også at få bil og at komme ud at rejse, så selvom der ikke var mange penge at rutte med, føler jeg absolut ikke, at vi er blevet snydt for noget, og jeg synes da, at det er ganske fint, at jeg efter min mands død, kan tillade mig at blive boende i huset.

Det var utroligt spændende at følge byggeriet. Blev huset nu færdigt til d. 20. juni 1959, hvor vi skulle giftes i Nathanaels Kirke på Amager? Ja, det var spørgsmålet.

På et tidspunkt kom der et tilbud på et „Safir"-elkomfur med spiralplader. Det sidste nye. Det kostede 510,00 kr., så vi slog til. Der var ikke gas indlagt, og det var en af grundene til, at i hvert fald jeg meget gerne ville bo der. Ironisk nok var vi mellem de første, der fik Naturgasfyr, da det kom til. I starten brugte vi en brugt vaskekoger til at koge vores tøj. Vi fik den for 250,00 kr., og den fungerede ved, at vandet blev presset op gennem et rør og så løb videre gennem tøjet. Vi skulle så selv skylle tøjet og vride det i vridemaskinen på vaskebænken i kælderen. I kælderen hang varmvandsbeholderen, og det var jo ret nødvendigt med varmt vand, da klatvask jo blev vasket med „håndkraft" oppe i vasken på badeværelset. Først sidst i 1960-erne fik jeg en rigtig vaskemaskine, og da var børnene for længst over blealderen. Det var jo dengang, man mest brugte stofbleer, ja, d.v.s. man kunne så småt købe engangsbleer. Jeg husker, vi var på ferie sommeren 1962,og da havde vi en blerulle med. Den fyldte jo næsten en kuffert. Man klippede så et passende stykke af.

Den sidste uge, før vi flyttede ind I huset, var ret anstrengende, idet vi selv skulle slibe og lakere alle gulvene 4 gange (med Blitza). Måske var det derfor, vi syntes, vores stue på ca. 22 kvadratmeter var *enormt* stor!

Mine dage i den uge så således ud: Først på cykel fra Amager til fabrikken på Frederiksberg. Så male på akkord 7-8 timer, og efter fyraften cyklede jeg til Gladsaxe og lakerede gulve, for til slut at cykle hjem til Amager, Ja, man cyklede jo meget dengang!

Torsdag d. 18. juni 1959 var jeg på arbejde som sædvanlig. Imens sørgede Jørgen for flytningen, d.v.s. først blev skabet, det havde stået i mine forældres 2-værelses lejlighed + mit tøj og udstyr, hentet, så gik turen videre til en møbelforretning ved Christmas

Så beskeden var Stengården Station („Trinbrædt") fra starten i 1929 til op i 1960'erne, da der kom viadukt ved Gammelmosevej. Foto 1936.

Møllers Plads, hvor bord + stole til forstuen stod og ventede (blåmalede Amagermøbler med fletsæde), og så skulle sengen hentes i en butik ved Søerne og til slut Jørgens ting på Blegdamsvej 82. Mine forældre havde sølvbryllup i marts, og vi havde regnet med, at skabet på dette tidspunkt ville være flyttet, men hvad, det gik jo fint nok. Min svigermor havde bord + stole til den store stue stående (teak og eg, også med fletsæder).

Jeg slap jo nemt over det, idet jeg blot skulle sørge for at købe smørrebrød med fra „Ivans Smørrebrød" på Søborg Hovedgade 112. Fredag d. 19. juni lakerede vi endnu engang gulvene, ja, det var vores „Polterabend".

Denne aften lod vi cyklerne stå og tog med Slangerupbanen til Lygten Station på Nørrebro, og herfra gik turen videre med sporvogn (linie 5) til Amager. Jeg faldt i søvn i toget. Egentlig tror jeg, det var af træthed, hvilket jo også var sandsynligt; men senere har jeg tænkt på, om det mon var Blitzalakkens skyld. Gulvene var bøgeparket fra Junckers Savværk, og de var jo alle blevet lakeret med det, og vi havde ligget og snust til det.

Bryllup

Endelig var det d. 20. juni 1959, hvor vi blev viet i Nathanaelskirken i Holmbladsgade på Amager. Ja, det var nu lige før, det ikke var blevet til noget, for min mand var jo fraskilt. Senere har den præst op-

På dette fotografi fra 1957 er „Stationsbygningen" ved Stengård Station blevet lidt mere stilfuld, men toget kører stadig i niveau over Gammelmosevej, hvor der skete mange ulykker trods advarslesblink, klokketoner, bomme o. l. Her er det tilsyneladende en jernbanemand, der selv sørger for sikkerheden. Bemærk det åbne landskab.

levet, at hans ene søn selv blev gift med en fraskilt med 2 børn – og senere blev skilt fra hende. Ja, her er der også sket nogle ting gennem årene!

Min brudekjole var kort og lyseblå i silkebrokade. Havde selv tegnet den. Det var nok for at være lidt anderledes, at jeg valgte en kort kjole. Dels var jeg meget bleg dengang, så hvidt var ikke lige min farve, og dels var der så mange af mine kolleger, der blev gift i hvid kjole, slør og myrter – og så ventede de allerede deres 1. barn.

Jeg tror, vi var omtrent 10, der blev gift i løbet af det forår på min afdeling, så vi samlede ind til gaver, og de nygifte gav wienerbrød nede fra bageren, der lå ved Andedammen i Frederiksberg Have. Det var jo en noget anderledes tid dengang, og mange skjulte deres begyndende mave bag brudebuketten. Det var jo lidt flovt. Når barnet blev født, hed det sig ofte, at det var født for tidligt. Det er lettere i dag, dels kan man få en abort, hvis det er det, man ønsker, og dels venter mange med at gifte sig, til det 1. barn skal døbes.

Vores førstefødte søn blev født 13 mdr. efter bryllluppet på Astrid á Rogvis klinik på Søborg Torv. Jeg plejer at sige, at jeg var 22 år, da jeg blev gift, og da jeg året efter fik vores første barn, var jeg 24 år (min fødselsdag er ca. midt imellem bryllupsdag og hans fødselsdag).

Utroligt meget er forandret siden 1959, så jeg vil invitere med på en lille spadseretur både dengang og nu, så man kan sammenligne – og måske mindes.

Vi starter ved Stengården Station, idet vi først krydser Gammelmosevej. Her er der et lille læskur, hvor man står, når man skal til København, d.v.s. til Lygten på Nørrebro.

Det er rigtigt hyggeligt at køre med Slangerup-banen, som det hed dengang. Togbetjentene er noget for sig, utroligt hjælpsomme og flinke. Skal man have barnevogn med, sker det, at man kommer op i godsvognen, der ikke altid lugter lige behageligt, ja, man kan godt have på fornemmelsen, at man ligefrem lugter af fisk, når man kommer af toget igen. Vel oppe, kommer togbetjenten med en almindelig spisestuestol til en. Det gælder jo om af hvile benene, hvis man som jeg skal gå fra Lygten til Amager. En tur på ca. 1 ½ time. Dels er der ikke tog til Amager, og dels kan man ikke have barnevogn med i sporvognen. Jeg glemmer aldrig min første tur til Amager. Hele 2 gange havde jeg vasket pyntetæppet af broderi anglaise, stof med hulmønster i. Tæppet skal være blændende hvidt, når jeg nu skal hjem til mine forældre. Nu vil skæbnen, at det har regnet lidt, mens jeg kørte med toget, så da jeg når til Nørrebro Station, flyver et par forvirrede duer op og lander på tæppet. De bliver ikke mindre forvirrede, da de får tæerne ned i hulmønstret, så inden jeg får set mig om, er der fodspor overalt, og jeg må tage det før så fine hvide tæppe af og gemme det ned i barnevognen.

Når man skal af toget, står togbetjenten der, og i fællesskab bliver barnevognen løftet ned. Bagefter sker det tit, at togbetjenten rækker armene frem og siger: „Spring".

Når man kommer på toget ved Stengården, køber man billet i toget; men når man kommer fra Lygten, skal man købe den i billetkontoret. Det sker dog, man ikke når det, så kan man mod et lille tillæg købe billetten i toget.

Et vennepar, vi havde, var lidt sent på den og kom ud på perronen, idet der blev fløjtet afgang, så de skyndte sig at hoppe op i sidste vogn; men det skulle de nu ikke have gjort, den var nemlig spændt fra.

Går vi fra Stengården Station på den ulige nummerside, d.v.s. den sydlige, hvor Flügger er, kommer vi til en del små butikker. Grønthandler, kiosk, skomager (sidstnævnte var der indtil 1995), bager Linderod og en slagter. På et senere tidspunkt var der et mindre supermarked „Vime", hvor der nu er en elektriker. Så er der den røde villa med danseskolen bagved på hjørnet af Christoffers Allé. Når man skulle i Villabyernes Bio, kørte man med en todækker-bus, der holdt ud for butikkerne.

Vi fortsætter over Christoffers Allé samt Huldbergs Allé og kommer til bager Mikkelsen, cykelsmeden samt købmand Eriksen „Stenhuset", hvor man stadig kan se navnet på huset, men alle butikkerne er væk.

Videre går turen til Stengårds Allé, hvor vi på vejen passerer postindleveringen. Vi krydser vejen og kommer til endnu en købmand lige på hjørnet og til venstre for ham er der en isenkrambutik.

Vi krydser Gammelmosevej og fortsætter nedad Stengårds Allé (på hjørnet, hvor Skolefoto nu ligger, lå Stengård Bank (Hellerup Bank) på et tidspunkt).

Et stykke nedad Stengårds Allé kommer vi til endnu en del butikker (hvor Fakta er nu). Først er der en

farvehandel, en skomager, Irma og Schous Sæbehus. Vores ældste søn spurgte gerne, når vi skulle i byen: „Skal vi i Jirma-Brugsen?" Det var I 1962, han sagde det, så han var, må man vist sige, forud for sin tid, for Irma og Brugsen blev jo slået sammen mange år senere, (d.v.s. i form af fælles ejerskab i COOP Danmark (tidl. FDB), red.anm.).

Vi fortsætter videre mod Lyngby, ad Stengårds Allé, ja vi er faktisk lige over grænsen til Lyngby, da vi kommer til Brugsen med endnu en bagerbutik, der i 2002 blev til „Irma". Vi går nu tilbage mod Gammelmosevej, passerer Stengårdsvænge med de hvide huse, og helt henne lige før Gammelmosevej kommer vi til et etagehus med disse butikker: Slagter, Manufaktur Ellen, et ismejeri og en grønthandler, mener jeg. Her flyttede senere købmanden fra modsatte hjørne over, og i flere år var der så „NH-supermarked".

Vi runder hjørnet og går nu mod Triumfvej. På hjørnet af Niels Lyhnes Allé er der en viktualiebutik (senere bliver denne til et møbelpolstrer-værksted). Kigger man nedad Niels Lyhnes Allé, er der grøftekanter og på hjørnet modsat viktualiehjørnet ligger der er gammelt bondehus med stråtag (på hjørnet af Gammelmosevej og Niels Lyhnes Allé). Vi kommer lige efter hjørnet til „Fiskehytten" og fortsætter hen til Triumfvej. På hjørnet er der en telefonboks og et træklokketårn. Kirken er der endnu ikke. Til jul bliver der sat et alter op i Stengård Skoles aula, og dåb samt konfirmation foregår i Gladsaxe Kirke. Den dag, vores førstefødte blev døbt, var der 17 foruden ham, og desuden var der før dåben 2 hold konfirmander. Dåben foregik nærmest på samlebånd, og der gik kludder i det, når de pårørende rejste sig for at følge lidt med.

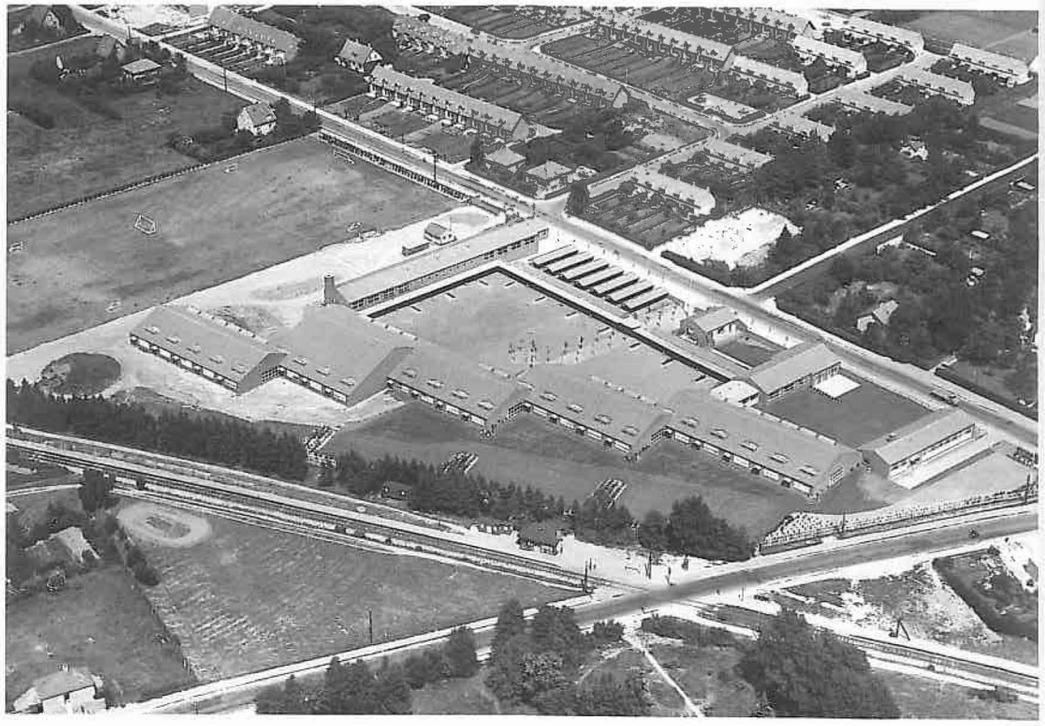

Nu er der ved at ske noget i Stengårdskvarteret. Banen er stadig i niveau, men skolen (landets første ét-plansskole) er færdig (indviet i 1952). Langs Triumfvej er der opført rækkehuse på de fleste af de tidligere gartnerigrunde. Kirken kom til i 1962, og Marie Grubbes Allé ses endnu næsten ubebygget her i begyndelsen af 1950'erne.

Vi går lidt videre og kommer til et lille hus, der fungerer som ventesal, når man skal med toget til Farum. Så går bommen ned, der kommer et tog, så vi vender og går en lille tur nedad Triumfvej. Fra denne går vi lige et lille smut nedad Stengårdsvænge til hjørnet ved Einarsvej. Her er der endnu en telefonboks, et ismejeri, og mon der allerede var damefrisør også dengang, det husker jeg ikke.

Vi går tilbage til Triumfvej og fortsætter mod Skoleparken, hvor der også er mange butikker. Vi starter helt til højre, hvor der er en manufakturbutik, farvehandler og isenkræmmer (måske har disse to afløst hinanden?), en radioforretning er der også samt en kiosk, fiskehandler og Munks slagterbutik.

Rundt om hjørnet er der atter en telefonboks, en bager og nogle selskabslokaler. På 1. sal over butikkerne er der doktor Trolle samt en tandlæge.

Vi går nu tilbage mod Gammelmosevej og passerer „Det danske Venedig", eller rettere Skoleparken. Hvorfor byggeriet havde fået førnævnte øgenavn, ved jeg ikke – måske var der meget fugtigt, eller måske lignede det bare noget italiensk byggeri. Vi slutter turen ved den ny skole, Stengård Skole. Den er beregnet til ca. 600 børn; men i de kommende år kommer der flere børn til (jeg mener, der var ca. 1800 elever på et tidspunkt), så 1. og 2. klasse går i nogle lokaler ved Skoleparken, og børnehaveklassen er der ikke endnu (kom først i 1971).

En spadseretur i dag

Går vi så samme tur i dag, er det betydeligt nemmere at nævne butikkerne. Der er mange, der er blevet lukket, for vi har jo fået supermarkeder, og mange har fået bil, så hvem vil betale det dobbelte for varerne i nærbutikkerne? Synd.

Vi starter ved Stengården Station, der er kommet op i 1. sals. Der er ikke bomme over vejen mere; men en bro, der blev bygget i 1966. Der var i mange år et billetkontor; men det er lukket nu, og man skal trække en billet i automaten på perronen. Man får 500 kr. i bøde, hvis man kører uden billet. Banen hedder nu „Farumbanen", og der er 3 tog i timen, der holder ved Stengården hver vej. Der kører også et hurtigtog; men det holder ikke her. Toget kører fra Farum til Frederikssund.

Malerfirmaet Flügger har overtaget de fleste butikker. På et tidspunkt havde vi såmænd også en kinesisk grill der; men efter en ildebrand blev den aldrig åbnet igen, og samme skæbne overgik pølsevognen ved togstien.

Vi fortsætter mod Stengårds Allé. Villaen er der stadig; men danseskolen er lukket. Bager Mikkelsen er lukket, en VVS-er overtager på et tidspunkt bagerbutikken; men nu er der en kinesisk butik eller lager. Købmand Eriksen lukkede for mange år siden, for at blive kirketjener i Stengård Kirke; men gudskelov har vi da stadig en rigtig flink cykelsmed „P.E.O.", (er lukket i 2002, red. anm.).

Postindleveringen er lukket og er flyttet længere nedad Gammelmosevej; men blev helt lukket i 1999, Gladsaxe Privatskole er der; men både købmand og isenkram er væk.

Stengård Bank (Hellerup Bank) eksisterer ikke mere, i stedet ligger der Dansk Skolefoto på hjørnet af Stengårds Allé og Gammelmosevej. Fakta har overtaget alle butikkerne, hvor før bl.a. Irma lå, men Brugsen er der stadig, dog har de ikke bagerforretning mere. (I 2002 omdannet til Irma, red. anm.)

Som Kirsten Græse Olsen så levende beskriver det, var der et mylder af små og større butikker, da familien som nybyggere kom til Stengårdskvarteret i 1959. Her er hjørnebygningen Gammelmosevej/ Stengårds Allé med grønthandler, bager, manufaktur og slagter. Huset ligger der endnu, men butiksdøden har aflivet størstedelen af butikkerne i kvarteret. Foto 1954.

Ved Gammelmosevej, hvor før bl.a. Manufaktur Ellen lå, er der nu Pizzaria, Renseri (har lige åbnet i efteråret 1999, efter at der et halvt års tid har været en blomsterbutik der, og før denne lå der Oasen, hvor man kunne få alternativ behandling), udstilling/lager med antikviteter og til slut en Servicekiosk.

På hjørnet af Niels Lyhnes Allé er der en P-plads, der hører til nogle nyere rækkehuse. På modsatte side ligger der en Metodist-kirke (tidligere var det Pinsemissionen, der havde den). Både bondehus og Fiskehytten har veget pladsen for denne.

Så kommer vi til Lilleskolen, som startede i 1955 i den oprindelig „Stengård". På hjørnet af Triumfvej er klokketårnet og telefonboksen fjernet og Stengård Kirke er kommet til, helt nøjagtig i efteråret 1962.

Ved Einarsvej har der været skiftende butikker, hvoraf jeg bedst husker købmand Friies. Nu er der kun damefrisøren tilbage, og købmandsbutikken er ændret til ejendomskontor. Også her er telefonboksen fjernet.

I Skoleparken er der „Triumf Bodega", et solcenter og et Pizzeria (sidstnævnte har overtaget kiosken indenfor de senere år). Om hjørnet er der et mindre supermarked, og ligeledes her er telefonboksen fjernet (om det nu er fordi, de altid blev ødelagt, alle har telefon eller det er på grund af „Bombemanden", vi for en del år siden havde her i Gladsaxe, skal jeg lade være usagt).

Stengård og Omegns Bank lå i en moderne bygning på hjørnet af Gammelmosevej (nr. 180) og Stengårds Allè. Det var en afdeling af Hellerup Bank, som senere indgik i Unibank, men bortrationaliseredes i begyndelsen af 1990'erne, hvor „Dansk Skolefoto" kom i stedet - og det har de lokale næppe megen gavn af.

Ja, det var så, hvad jeg erindrer fra min Gladsaxetid i årene fra 1959 til 1999, måske kan andre føje noget til fra før den tid, det kunne jo være spændende at læse om.

Noget af det første, jeg husker fra min barndom, er morsomt nok en oplevelse herude. Det var sidst i 30-erne, og min moster og onkel boede lige i nærheden af Brugsen et kort stykke tid. Ved Stengården Station, eller rettere Slangerupbanens trinbræt, var der en masse tønder, måske var der en oplagsplads, jeg er ikke klar over det; men det gjorde i hvert fald sit til, at jeg har løjet hele min barndom, ganske ubevidst, idet jeg var ganske overbevist om, at jeg havde været i byen Tønder, der jo ligger et ganske andet sted, så hver gang vi skulle lege skjul og benytte remsen: „Et lille tog kørte fra by til by, hvilken by standsede det først i?" svarede jeg altid Tønder, og klarede frisag, idet ingen andre havde været der – og jeg for øvrigt først kom der som voksen.

Jeg har aldrig fortrudt, at jeg flyttede „helt herud" – det tog 1 ½ time at komme til mit barndomshjem på Amager herfra; men jeg faldt til lige med det samme, og det hedder sig ellers, at hvis man bor på Amager, så kan man aldrig tænke sig at flytte derfra; men jeg vil nødig væk fra Gladsaxe, især da 2 af mine 3 børn er bosat herude med deres familier. Det kan jo tyde på, at vi valgte rigtigt dengang, selvom det jo godt kan være svært, når det hele er en stor jordmark.

Da Kirsten Græse Olsen måtte forlade sit elskede hus i to etager på Marie Grubbes Allé 33, blev det sat til salg under overskriften „ ½ dobbelthus i roligt og børnevenligt kvarter"

Hussalg/huskøb

Man har som bekendt et standpunkt, til man tager et nyt...
Sådan gik det med mig.
Efter min mand døde, bestemte jeg mig for at blive boende i mit dejlige hus, og det gjorde jeg da også de næste ca. fem år. Så begyndte trapperne at drille mit knæ, og jeg begyndte sammen med min datter så småt at se mig om efter et nyt hus eller lejlighed i efteråret 1997. Jeg ville være helt sikker på, at jeg gjorde det rigtige, så vi så på en del; men intet var som jeg havde tegnet mit fremtidige hjem.

En dag var vi på Gammelmosevej 171 A. Huset var sådan set meget godt, dog skulle der ordnes en hel del, så det var ikke lige mig. På modsatte side af vejen stod også et hus til salg, som vi fik en salgsopstilling på. Det droppede vi også, da vi var enige om, at dels var det for dyrt, dels skulle der nok sættes et nyt køkken op, for det så, efter vores mening, meget kedeligt ud.

En morgen vågnede jeg og tænkte: „Hvorfor ikke komme ind og se huset?" Som sagt, så gjort. Stor var vores overraskelse da vi kom ind og så køkke-

I 1999 flyttede Kirsten Græse Olsen til sit „drømmeétplanshus på Gammelmosevej 170 B i sit elskede Stengårdskvarter.

net – et næsten helt nyt, flot køkken, og en anden ting var, at bortset fra at badeværelset lå i højre side af entréen, så lignede det til forveksling tegningen af mit drømmehus. Jeg havde badeværelset i venstre side; men stort set alt var som på min tegning. Ejendomsmægleren spurgte, hvornår jeg havde tegnet det, for det var jo det hus.

Prisen blev sat lidt ned, mit gamle hus blev solgt for 1,3 millioner, og jeg flyttede ind d. 1. marts 1999 og har ikke eet øjeblik fortrudt det. En væsentlig grund til, at jeg er kommet så nemt over flytningen, er, at de ny ejere er meget glade for mit gamle hus, selvom det jo ser noget anderledes ud nu, og en anden grund er, at jeg har nogle meget flinke naboer – også her, og at jeg på grund af min lille hund meget hurtigt har fået mange gode hundevenner, og at jeg stort set er blevet i mit gamle kvarter. Hyggeligt at møde gamle naboer.

Ja, det var mange plusser, og indtil nu ikke eet eneste minus.

Heldigt!

Personalia

Arne J. Hermann, lektor, født 28.10.1930. Student fra Metropolitanskolen 1949. Cand. mag. engelsk og dansk 1956. Undervist ved forskellige kurser og oplysningsforbund siden 1950. Ansat ved Akademisk Studenterkursus 1957 og ved Gammel Hellerup Gymnasium 1964 – 2000.
En række tillidshverv inden for Radikal Ungdom og Det radikale Venstre siden 1947, formand for Gladsaxe Radikale Venstre I Gladsaxe 1966-67 og 1991-95, næstformand 1995. Førstesuppleant til Gladsaxe Byråd 1993.
Formand for Gladsaxe Internationale Venskabsforening siden stiftelsen i 1969, formand for Gladsaxe Miljøforening siden stiftelsen i 1975, formand for Grundejerforeningen Lauggård 1978, næstformand i Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité i Gladsaxe siden stiftelsen 1980. Bestyrelsesmedlem i Foreningen Nordens Gladsaxe-afdeling 1975.
Medstifter af og formand for bevaringsaktionen „Aldershviles Venner" 1971. Medstifter af og formand for „Det gamle Gladsaxes Venner" 1981. Medlem af skolenævnet ved John F. Kennedy-Skolen 1966-74, formand 1970-73. Bestyrelsesmedlem i Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune 1985, næstformand 1992.
Formand for Det danske Huguenotsamfund 1989, næstformand i Modersmål-Selskabet 1991. Artikler, foredrag m.v. i ind- og udland om politiske, historiske, pædagogiske, litterære og sproglige emner.
Udgivet: „Gladsaxe Miljøer før og nu, en billedkavalkade", 1987, „Gladsaxe-Buddinge Grundejerforening 1938-88", 1988, „Søborgmagle Grundejerforening 1917-92, 1992, og „Grundejerforeningen Lauggård 1958-98", 1998.
Dekoreret af den Britiske Dronning Elisabeth II med ordenen MBE (= „Member of the Most Excellent Order of the British Empire") 1996.
Adresse: Lauggårds Vænge 36, 2860 Søborg.

John Ejsing kom i 1954 i lære som klejnsmedelærling hos Ullmann´s Maskinfabrik i Gladsaxe. Han blev udlært i 1958 og efter aftjent værnepligt, blev han i 1959 ansat som klejnsmed hos Vald. Henriksen. Samtidig var han faglærer ved Søborg Tekniske Skole, der dengang var aftenskole i vinterhalvåret, 3 gange om ugen fra kl. 17.30 til 20.00. Han flyttede i 1959 sammen med sin kone ind i en 2½ værelses lejlighed, som netop var blevet opført i Gladsaxe Kommune.

I 1962 blev han ansat som driftsassistent på funktionærbasis hos Vald. Henriksen og virkede her frem til 1981 Han havde ansvaret for planlægning, indkøb, lærlingeuddannelse, opførelse af byggeri, tilsyn med fremmede håndværkere, godkendelse af trykbeholdere m.m.

Fra 1981-83 blev han ansat hos DUBA Møbelindustri. I 1983 skiftede han job og blev salgskonsulent hos Stavanger Stål. Herefter blev han ansat som salgskonsulent i A/S Jernkontoret frem til 1989. Samme år blev han igen ansat hos Vald. Henriksen, der på dette tidspunkt var overtaget af Incentive. Her havde han et indkøbsjob med ansvar for samtlige råvarer, firmaet anvendte. Han beklædte dette job til Vald. Henriksen blev solgt til Scanio.

Kirsten Græse Olsen, født 4. juli 1936 i Holmbladsgade kvarteret på Amager. Kom i lære på Den kongelige Porcelænsfabrik og blev efter 3 års læretid udlært som porcelænsmaler. Arbejdede derefter 6 år på musselafdelingen. Startede efter 21 års pause fra faget igen på musselafdelingen i 1980.

Flyttede fra Amager til Gladsaxe i juni 1959 og har boet der siden.

Produktion:
„Lykkehjulet" om opvæksten i Holmbladsgade kvarteret før, under og efter 2. Verdenskrig, Sundby Bibliotek.

Artikelproduktion bl.a.:
Bidrag til Bjarne Henrik Lundis „Tænk hvis fortiden forsvandt", 1995.

Illustrationer

Billederne er udlånt fra Gladsaxe Byarkiv, lokalhistorisk afdeling. For enkelte illustrationer i dette bind har det været umuligt at finde frem til den retmæssige copyright-indehaver. Såfremt vi på denne måde har krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil selvfølgelig blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelse i forvejen.

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Bestyrelsen

Formand: Vibeke Filipsen, Agernskrænten 27, 2750 Ballerup
Tlf.: 4465 9837 • e-mail: vibeke@filipsen.org

Næstformand: Arne J. Hermann, Lauggaards Vænge 36, 2860 Søborg
Tlf.: 3956 2074

Sekretær: Erik Starup, Skovtoften 14, 2880 Bagsværd
Tlf.: 4444 1112 • e-mail: erik.starup@tiscali.dk

Kasserer: Ib Lund, Åsevej 27, 3500 Værløse.
Tlf.: 4448 4656 • e-mail: lund@get2net.dk

Ebbe Fels, Bondehavevej 146, 2880 Bagsværd
Tlf.: 4498 3941

Birte Madsen, Buegården 19, 2.tv, 2880 Bagsværd

Hjejl Resen Steenstrup, Jægergangen 6, 2880 Bagsværd
Tlf.: 4498 4015.

Indmeldelse

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune,
Kassereren, Åsevej 27, 3500 Værløse
Girokonto 648-3437